

เมตาฟิสิกซ์และความเป็นมนุษย์ของหุ่นยนต์: กรณีศึกษาจากนวนิยายไทยชุดไตรภาค
“วรรณกรรมที่แท้จริงน่าจะต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก”

ของ ร.เรื่อ ในมหาสมุทร¹

อรอำไพ นัสนิบ², ตรีศัลป์ บุญขจร³

Received: September 7, 2022

Revised: October 20, 2022

Accepted: June 22, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเมตาฟิสิกซ์และความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์ เพื่อยืนยันความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์ที่มีมาแต่แรก มิใช่พัฒนาการจากหุ่นยนต์สู่ความเป็นมนุษย์ แม้ตัวบทจะเหมือนแสดงพัฒนาการสู่ความเป็นมนุษย์ ขอบเขตศึกษาจากนวนิยายไตรภาคเรื่อง วรรณกรรมที่แท้จริงน่าจะต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก ของ ร เรื่อในมหาสมุทร ผลการวิจัยพบเมตาฟิสิกซ์ 5 แบบ ได้แก่ เรื่องแต่งที่อยู่ในเรื่องแต่ง การเปิดเผยกระบวนการแต่งนวนิยาย การข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทกับโลกภายนอก การล้อเลียนขนบการแต่งนวนิยาย และการขัดจังหวะการดำเนินเรื่อง ส่วนความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์นอกจากรูปร่างและผิวหนังเทียมของหุ่นยนต์ซึ่งคล้ายมนุษย์มากแล้วบทความนี้เสนอว่าหุ่นยนต์เป็นมนุษย์ตั้งแต่แรกในระดับนามธรรมโดยประกอบด้วยห้าปัจจัย ได้แก่ การมีความรู้สึก (feeling) ความทรงจำ (memories) การคิดและการตั้งคำถาม (thinking and questioning) การขัดคำสั่ง (insubordination) และการมีจิตใจ (spirit) เหล่านี้ทำให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์เสมือนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง โดยแยกไม่ออกว่ากำลังปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์หรือหุ่นยนต์

คำสำคัญ: เมตาฟิสิกซ์, ความเป็นมนุษย์, หุ่นยนต์, ร เรื่อในมหาสมุทร, หลังมนุษย์นิยม

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง เมตาฟิสิกซ์ในนวนิยายไทยร่วมสมัย (พ.ศ.2556-2564)

² หน่วยงานผู้แต่ง: สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อีเมล: o.nabsib@gmail.com

³ หน่วยงานผู้แต่ง: สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อีเมล: trisilpachula@gmail.com

Metafiction and Humanity in Robot: A Case Study of Thai Trilogy Novel,
“You Know, The Real Literature Had To Be Written by Computer Only”
by Roar-Ruea Nai Mahasamuth⁴

Ornampai Nabsib⁵, Trisilpa Boonkachorn⁶

Received: September 7, 2022

Revised: October 20, 2022

Accepted: June 22, 2023

Abstract

This research paper aims to study metafiction and to confirm that humanity exist in robots from the beginning, rather than evolving from a robot to a human being, even though the content appears to show the development of a human being, by concentrating on an analysis of Roar-Rueanaimahasamuth's trilogy novel, *You Know, The Real Literature Had To Be Written by Computer Only*. The results revealed five types of metafictions: fiction within fiction, disclosure of fiction writing process, crossing the line between the internal world and the outside world, mimicking the traditions of fiction writing and interrupting the proceedings and humanity in robots. In addition to the shape and artificial skin of the robot, they are very similar to humans. This paper proposes that robots are human from the beginning by five factors. These are feelings, memories, thinking and questioning, insubordination, and mind. These allow humans to interact with artificial intelligence as if they were humans. Humans cannot distinguish from interacting with humans or robots.

Keywords: metafiction, humanity, robot, Roar-Rueanaimahasamuth, posthumanism

⁴ This research article is part of a thesis on Metafiction in Contemporary Thai Novels (2013-2021)

⁵ Affiliation: Thai Language Section, Faculty of Arts, Prince Songkla University, Pattani Province Campus

E-mail: o.nabsib@gmail.com

⁶ Affiliation: Thai Language Section, Faculty of Arts, Prince Songkla University, Pattani Province Campus

E-mail: trisilpachula@gmail.com

1. บทนำ

นวนิยายชุด *วรรณกรรมที่แท้จริงนั้นต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก* (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019; Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a; Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b) เป็นนวนิยายไตรภาค ประพันธ์โดย ร.เรื่อในมหาสมุทร (นามปากกาของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท) นวนิยายชุดนี้นำเสนอเรื่องราวโลกปี ค.ศ. 2100 ยุคที่มนุษย์ไม่ต้องทำงานด้วยตนเอง มนุษย์ครอบครองหุ่นยนต์ซึ่งทำงานในอาชีพต่าง ๆ แทนมนุษย์ มนุษย์ผู้ขายเจ้าของหุ่นยนต์ในเรื่องชื่อ นาโอโตะ และความสัมพันธ์ที่มีต่อหุ่นยนต์ทั้งสามตัวในบ้านซึ่งล้วนทำงานในฐานะนักเขียนนวนิยาย (ในนวนิยายเรียกหุ่นยนต์ว่า “คอมพิวเตอร์” ส่วนบทความนี้เรียกคอมพิวเตอร์ในนวนิยายว่า “หุ่นยนต์” เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจจินตภาพ ที่ปรากฏอย่างสอดคล้องกับสื่อบนโลกนี้ที่นำเสนออุปลักษณะหุ่นยนต์ในหลายแบบ แต่แบบหนึ่งซึ่งเป็นที่จดจำคือหุ่นยนต์มีโครงสร้างร่างกายคล้ายมนุษย์) คอมพิวเตอร์ในนวนิยาย (หุ่นยนต์ในบทความนี้) รูปลักษณ์ภายนอกดูเหมือนมนุษย์อย่างมาก หุ่นยนต์ทั้งสามเขียนวรรณกรรมในแนวที่ต่างกัน โดยเล่มแรกเน้นเรื่องราวของหุ่นยนต์ชื่อ ชิโยะ หุ่นยนต์นักเขียนล่ำรางวัล ส่วนเล่มที่ 2 เน้นหุ่นยนต์ชื่อ 463ACC เขียนวรรณกรรมอีโรติก และเล่มที่ 3 หุ่นยนต์ชื่อ แอนแอนมาลิกา เน้นเขียน นวนิยายรักโรแมนติกพาฝัน การดำเนินเรื่องค่อย ๆ เผยให้เห็นว่าหุ่นยนต์ในเล่มแรก ยังไม่มีกระแสสำนึก (stream of consciousness) จนถึงเล่มที่ 3 จึงแสดงสภาวะมีกระแสสำนึกขึ้นเรื่อย ๆ

วรรณกรรมชุดนี้ถูกจัดให้เป็นแนวแฟนตาซี (Fantasy) อ้างอิงจากข้อมูลหลังปกนวนิยาย แต่รูปแบบการนำเสนอภาพประกอบและเรื่องราวดูเหมือนเบากว่านวนิยายทั่วไป หรือที่เรียกว่าไลท์โนเวล (Light Novel) “ไลท์โนเวล ... มีต้นกำเนิดมาจากประเทศญี่ปุ่น ... เกิดจากแนวคิดของสำนักพิมพ์ที่ต้องการให้นิยายสามารถอ่านได้ทุกที่ ... รูปเล่มของไลท์โนเวลจะมีขนาดกะทัดรัด พกพาได้ง่าย สำนวนภาษาอ่านได้ง่าย มีภาพประกอบที่มีความสวยงาม มีเนื้อหาหลากหลาย” (Kanoksak & Rungthiwa, 2022, p. 1) “ไลท์โนเวลถูกนำมาเชื่อมโยงกับศาสตร์ของเกม การ์ตูน (manga) และอะนิเมชัน และคำนึงถึงกลุ่มผู้อ่านวัยรุ่นเป็นหลัก” (Prichart, 2016) นวนิยายชุดไตรภาคนี้มีความน่าสนใจด้วยการผสมผสานศิลปะการวาดภาพการ์ตูนกับนวนิยาย หน้าปกเป็นภาพตัวละครคล้ายการ์ตูนญี่ปุ่น มีภาพประกอบสอดแทรกบ้างในเล่ม แต่ขณะเดียวกันผู้ประพันธ์ก็ตั้งชื่อเรื่องให้ลูกคิดแฝดด้วยน้ำเสียงเสียดเสียดว่า “วรรณกรรมที่แท้จริงนั้นต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก” เนื้อหามีลักษณะผสมผสานกับนวนิยายวิทยาศาสตร์ซึ่งกล่าวถึงเทคโนโลยีการประดิษฐ์หุ่นยนต์และปัญญาประดิษฐ์ที่พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อนำเสนอแนวคิดเชิงปรัชญาที่ตั้งคำถามกับความเป็นมนุษย์ของหุ่นยนต์ว่าจะมีอารมณ์ความรู้สึกและยกระดับการทำงานสร้างสรรค์วรรณศิลป์ได้มากกว่าที่เคยทำหรือไม่

นวนิยายไตรภาคชุดนี้นำเสนอแนวคิดแบบมนุษยนิยมในทุกเล่ม เริ่มจากเล่มที่ 1 หุ่นยนต์ชิโยะกับมนุษย์เจ้านายชื่อนาโอโตะ เขาห่วงใยความรู้สึกของชิโยะ ปฏิบัติกับชิโยะเหมือนมนุษย์ผู้หญิงคนหนึ่ง แม้ก่อนหน้านั้นมนุษย์ตั้งข้อสงสัยว่าหุ่นยนต์จะมีความรู้สึกและอารมณ์รักได้หรือไม่ หรือเป็นการแสดงออกตามโปรแกรมที่ตั้งไว้ ขณะที่ชิโยะก็ตั้งคำถามต่อตนเองว่านี่คือความรู้สึกจริง ๆ หรือเป็นไปตามที่โปรแกรมวางไว้ เป็นไปได้หรือไม่ที่หุ่นยนต์จะรู้สึกรักโดยไม่ต้องรู้นิยามของความรัก หรือต้องรู้นิยามของความรักแล้วจัดความรู้สึกให้ตรงกับนิยามนั้น หุ่นยนต์แอนแอนมาลิกาสนทนากับชิโยะเกี่ยวกับนิยามของความรู้สึก มนุษย์รับอิทธิพลหล่อหลอมจากสื่อต่าง ๆ อาจไม่ได้รู้จักสิ่งนั้นจริง ๆ แต่นิยามสิ่งนั้นตามการรับสื่อ บทสนทนาของทั้งสองแสดงความคิดของหุ่นยนต์ว่ามีความสามารถในการคิด

เมื่อเข้าสู่เล่มที่ 2 และเล่มที่ 3 แสดงการเปลี่ยนผ่านหรือพยายามที่จะเปลี่ยนจากหุ่นยนต์ให้ดูเป็นมนุษย์มากขึ้น พัฒนาการการเขียนนวนิยายที่เขียนโดยหุ่นยนต์มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ชีวิตของหุ่นยนต์เกินกว่าที่ถูกโปรแกรมไว้ บทบาทเด่นของเล่ม 2 อยู่ที่หุ่นยนต์ 463ACC ซึ่งปลอมตัวเป็นมนุษย์ออกมานอกบ้านโดยไม่มีมนุษย์มาด้วยและสมมติชื่อให้

ตนเองหลอกหุ่นยนต์ที่เจอนอกบ้านว่าตนเป็นมนุษย์ชื่อ ชิโรกุ ส่วนเล่ม 3 แอนแอนมาลีกำหน้อออกจากบ้าน แสดงอาการไม่มีสติ ผ่านการตั้งคำถามกับตัวเองเกี่ยวกับอาการเพลอเพล หลงลืมตัวไปชั่วขณะ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเขียนต้นฉบับโดยไม่ได้ตั้งใจ ไม่ต่างจากมนุษย์ที่หลงลืมและเลินเล่อได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็ดูเหมือนว่าสุดท้ายหุ่นยนต์ก็มีสภาวะการเพลอในระดับจิตใจไม่ต่างจากมนุษย์

หุ่นยนต์ในนวนิยายไตรภาคชุดนี้เป็นนักเขียนที่เรียนรู้และสร้างนวนิยายจากการเขียนเล่าตามแบบแผน ถูกหลักภาษา หรือต้องอาศัยรูปแบบบางอย่าง แต่ไม่สามารถเขียนงานประเภทกระแสนักที่ไม่ปะติดปะต่อได้ ดังที่นาโอโตะซึ่งเป็นเจ้านายของหุ่นยนต์กล่าวไว้ในตัวบทว่า “ที่ผ่านมา ไม่เคยมีเอไอสามารถเขียนงานในรูปแบบนี้ได้” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 136) ในนวนิยายเล่มนี้ชิโรใช้วิธีการบันทึก (record) คำพูดที่ไม่ปะติดปะต่อของมนุษย์ชายชราข้างบ้าน เขาเป็นอดีตนักเขียนชื่อดังซึ่งไม่ได้มีบทบาทการเป็นนักเขียนในโลกปัจจุบันของเรื่องนี้แล้ว แล้วถอดเสียงออกมาเป็นนวนิยาย ทำให้เห็นว่าหุ่นยนต์ยังไม่สามารถเขียนงานที่มีกระแสนัก ต้องอาศัยกระแสนักของมนุษย์ ในเล่มต่อไปและเล่มสุดท้ายจะแสดงให้เห็นถึงสำนึกของหุ่นยนต์ที่มีอิสระมากขึ้นเรื่อย ๆ

เบื้องต้นหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์อยู่ในจุดร่วมระหว่างหุ่นยนต์⁷ และเอไอ แต่ทั้งสองไม่ใช่สิ่งเดียวกัน หุ่นยนต์จำนวนมากไม่ใช่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทุกอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ถูกตั้งโปรแกรมไว้ การเรียกร้องให้หุ่นยนต์คิดได้ ชี้ว่ามีระดับของสิ่งที่เรียกว่า ปัญญาประดิษฐ์⁸ คือแขนงของวิทยาการคอมพิวเตอร์ สัมพันธ์กับการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งร้องขอสติปัญญาแบบมนุษย์ และอัลกอริทึม⁹ (Algorithm) ของเอไอ สามารถเรียนรู้รับมือกับปัญหา การแก้ปัญหา เข้าใจภาษาและเหตุผล ตรรกะ ปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้เอไอเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น ช่วยลดกำลังคน ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานซ้ำและซับซ้อนของมนุษย์ อุปกรณ์และแอปพลิเคชัน ต่าง ๆ อย่างกูเกิล (Google) เองก็อาศัยอัลกอริทึมเอไอในกระบวนการค้นหาให้ได้ผลลัพธ์ ปัจจุบันมีการพัฒนาเอไอในรูปแบบผสมผสานเข้ากับวิทยาการหุ่นยนต์อาจเรียกว่าเป็นหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ก็ได้

ความสำคัญของตัวบทที่นำมาศึกษาเนื่องจากการมองเห็นความย้อนแย้งว่า แม้มนุษย์สร้างหุ่นยนต์ (สร้างสิ่งอื่น) แต่หุ่นยนต์มีความเป็นมนุษย์ จึงเหมือนสร้างมนุษย์เอง เมื่อหุ่นยนต์เป็นมนุษย์ สภาวะพรัลเลือนไม่แยกขาดนี้จึงสอดรับแนวคิดหลังมนุษยนิยม (Posthumanism) ด้วยกระบวนการมองนี้จึงเปิดรับความหลากหลายที่สิ่งอื่นก็มีสภาวะ (เป็น) มนุษย์ได้ นวนิยายชุดนี้ร่วมสมัยที่ผสมผสานรูปแบบไลฟ์โนเวล ใช้เมตาฟิสิกซ์ในการถ่ายทอดเรื่องราวเพื่อสื่อนัยเชิงวิพากษ์การบูชาตัวบุคคล (นักเขียนนวนิยาย) แต่กลับย้อนแย้งมาเชิดชูหุ่นยนต์เขียนนวนิยาย (ที่มีความเป็นมนุษย์) ทั้งสอดแทรกประเด็นทางปรัชญาที่

⁷สำหรับบทความนี้ใช้คำว่า หุ่นยนต์ ในความหมายรวมถึงหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ เพราะสมองหุ่นยนต์ขับเคลื่อนด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ ตลอดทั้งบทความนี้เรียกหุ่นยนต์เพื่อความกระชับและเห็นภาพคอมพิวเตอร์ที่เหมือนมนุษย์ยกเว้นช่วงอภิปรายที่ต้องการชี้เน้นปัญญาประดิษฐ์ให้เด่นขึ้นมา จึงเรียกเจาะจงว่า ปัญญาประดิษฐ์

ในนวนิยายเรียก หุ่นยนต์ ซึ่งมีรูปร่างเหมือนมนุษย์ด้วยคำว่า คอมพิวเตอร์ การเรียกดังกล่าวไม่ใช่ความหมายตรงตามบริบทโลกภายนอกตามที่เข้าใจกันโดยทั่วไป ในชีวิตประจำวันหากเรียกสิ่งนั้นว่าคอมพิวเตอร์มักหมายถึงเครื่องคำนวณผลตามชุดคำสั่งอาศัยระบบปฏิบัติการ ประกอบอุปกรณ์ภายนอกเห็นเป็นหน้าจอสีเหลี่ยม มีคีย์บอร์ด ฯลฯ นิยมใช้ในบ้านหรือสำนักงาน เศรษฐกาล โปร่งนุช และคณะ (Sethakal et al., 2021) กล่าวว่า “หุ่นยนต์ (Robot) คือ เครื่องจักรกลชนิดหนึ่งที่มีลักษณะ โครงสร้างและรูปร่างแตกต่างกันไป หุ่นยนต์ถูกออกแบบให้มีฟังก์ชัน การทำงานตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ และถูกควบคุมการทำงานจากผู้ใช้งานโดยตรง ซึ่งอาจทำได้โดยทางอ้อมและอัตโนมัติ” (p. 187) อย่างไรก็ตามความหมายของคำขึ้นกับการนำไปใช้ บริบทการให้ความหมายซึ่งที่สุดแล้วนวนิยายชุดนี้ใช้คอมพิวเตอร์แทนความหมายของหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ในภาพรวม

⁸ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หมายถึง คอมพิวเตอร์ที่มีปัญญา แม้จะไม่ใช่ปัญญาที่เหมือนมนุษย์ทั่วไปทุกประการ แต่ก็ต้องมีปัญญาที่ใช้การได้ในระดับใกล้เคียงหน้าที่โดยพื้นฐานของคอมพิวเตอร์คือการคำนวณ (Arai, 2021, p. 7)

⁹ อัลกอริทึม (Algorithm) หรือ ขั้นตอนวิธีการประมวลผล คือชื่อเรียกกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานโดยละเอียด ที่สามารถนำไปปฏิบัติตามเพื่อแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ โดยส่วนใหญ่มักใช้เรียกขั้นตอนวิธีในการเขียนชุดคำสั่งหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งใช้เพื่อการจัดการข้อมูลชนิดต่าง ๆ

หนัก ตั้งคำถามถึงความเป็นมนุษย์ ร่วมลักษณะนวนิยายวิทยาศาสตร์ โลกอนาคตที่จินตนาการถึงได้ สื่อต่าง ๆ ต่างนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับหุ่นยนต์และปัญญาประดิษฐ์ (AI) เนื้อหาแนวคิดของเรื่องจึงร่วมสมัย อาทิ ปัจจุบันมีหุ่นยนต์ชื่อ Ai-Da สามารถแต่งกวีได้ด้วยการวิเคราะห์คลังข้อความขนาดใหญ่เพื่อระบุเนื้อหาและโครงสร้างของบทกวี จากนั้นก็ใช้เนื้อหาและโครงสร้างนั้น ๆ ในการสร้างบทกวีชิ้นใหม่ขึ้น Ai-Da ยังกล่าวในการประชุมกับสมาชิกสภาสูงของสหราชอาณาจักรเมื่อเดือนตุลาคมปี พ.ศ. 2565 ด้วยว่า บทบาทของเทคโนโลยีในการสร้างงานศิลปะจะยังคงเติบโตต่อไป (Kanchat, 2021) จากการพัฒนาทฤษฎีวรรณกรรมยังไม่พบว่ามีกรณียืนยันเหตุผลว่าหุ่นยนต์มีความเป็นมนุษย์ หุ่นยนต์ที่มีความเป็นมนุษย์แท้จริงไม่มีอยู่บนโลกปัจจุบัน แต่มีข้อถกเถียงกันว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่จะสร้างปัญญาประดิษฐ์ใกล้เคียงกับมนุษย์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ในปัจจุบันยังไม่มี ยังอยู่ในระดับการทดลองทางความคิด นวนิยายชุดนี้ก็เป็นอีกรูปแบบของการทดลองทางความคิดด้วย คำถามจึงแยกเป็นสองประเด็น ได้แก่ อะไรคือเงื่อนไขของความเป็นมนุษย์ และปัญญาประดิษฐ์สามารถถูกพัฒนาไปถึงจุดนั้นได้หรือไม่ อัลัน ทัวริง (Alan Turing) เคยเสนอ การทดสอบของทัวริง (Turing Test) โดยกล่าวว่า ถ้าผ่านการทดสอบนี้แล้วปัญญาประดิษฐ์จะแยกไม่ออกจากมนุษย์ทั่วไป และเนื่องด้วยปัจจัย 5 ลักษณะที่วางไว้สำหรับหุ่นยนต์ที่มีการเป็นมนุษย์ทำให้ผู้คนในตัวบทมีปฏิสัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์ โดยแทบแยกไม่ออกกว่าเป็นหุ่นยนต์ มนุษย์คิดและปฏิบัติกับหุ่นยนต์เสมือนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะเมตาฟิสิกซ์ในนวนิยายชุด วรรณกรรมที่แท้จริงนั้น ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก ประพันธ์โดย ร เรื่อในมหาสมุทร
2. เพื่อศึกษาความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์เพื่อแสดงความขัดแย้งกับเมตาฟิสิกซ์ที่มีนัยเชิงวิพากษ์การบูชาตัวบุคคล (ผู้เขียนที่เป็นมนุษย์) ผ่านนวนิยายชุด วรรณกรรมที่แท้จริงนั้น ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก ประพันธ์โดย ร เรื่อในมหาสมุทร

3. วิธีการวิจัย

1. ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเมตาฟิสิกซ์และความเป็นมนุษย์รวมถึงหลังมนุษย์นิยมในการศึกษาวรรณกรรมไทย ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. กำหนดขอบเขตข้อมูลเป็นตัวแทนนวนิยายชุด วรรณกรรมที่แท้จริงนั้น ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก
3. วิเคราะห์ตัวบทเพื่อแยกแยะลักษณะเมตาฟิสิกซ์และองค์ประกอบที่แสดงความสัมพันธ์ให้เห็นความเป็นมนุษย์และหลังมนุษย์นิยมในหุ่นยนต์ผ่านนวนิยายชุด วรรณกรรมที่แท้จริงนั้น ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก
4. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบบทความวิจัย

4.1 เรื่องแต่งที่อยู่ในเรื่องแต่ง

การเผยให้เห็นเรื่องแต่งที่อยู่ในเรื่องแต่งในนวนิยายไตรภาคที่ตัวละครหุ่นยนต์ทำหน้าที่เป็นนักเขียนอาชีพแทนมนุษย์ หุ่นยนต์ทั้งสาม ได้แก่ ซีโยะ 463AAC และแอนแอนมาลิกา อาศัยในบ้านเดียวกันโดยมีเจ้านายเป็นมนุษย์ชื่อ นาโอโตะ นวนิยายชุดนี้ประกอบขึ้นจากสองส่วน ได้แก่ 1. ส่วนที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหุ่นยนต์กับเจ้าของบ้านและเรื่องราวการใช้ชีวิตนอกบ้าน 2. ส่วนที่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นโดยหุ่นยนต์ เปิดเผยให้เห็นสภาวะความเป็นโลกภายในนวนิยายที่ถูกสร้างขึ้น

นวนิยายเล่มหนึ่ง ซีโยะ ต้องการเขียนนวนิยายเพื่อส่งประกวดวรรณกรรมรางวัล A Literature แต่ไม่สามารถทำได้โดยง่าย สุดท้ายเธอคุยกับลุงข้างบ้านซึ่งเคยเป็นนักเขียน แล้วบันทึกเสียงนำมาสร้างเป็นวรรณกรรมกระแสสำนักเพื่อส่งเข้าประกวด เล่มสอง 463AAC ปลอมตัวเป็นมนุษย์ผู้หญิง สานสัมพันธ์กับ DA1 ซึ่งเป็นหุ่นยนต์ด้วยกันแต่เขาก็หลอกให้เธอเข้าใจว่าเขาเป็นมนุษย์เช่นกัน และเล่มสาม แอนแอนมาลิกา หนีออกจากบ้านสู่พื้นที่พิเศษ (หอดูดาว) ผลงุ้ยใช้ชีวิตนอกบ้านกับคิวิ หุ่นยนต์นีโอเบอร์ลินซึ่งถูกออกแบบมาใช้ทางการแพทย์ พัฒนาการในการแต่งเรื่องของหุ่นยนต์นำเอาประสบการณ์มาดัดแปลงเป็นวัตถุดิบในงานเขียน และได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ซึ่งนำมาสร้างสรรค์เป็นนวนิยาย

นวนิยายที่เขียนโดยหุ่นยนต์ไม่ได้เขียนตามโครงเรื่อง (plot) ตามสูตรแล้วปรับเปลี่ยนรายละเอียดตามที่เคยทำเท่านั้น แต่ต้องสร้างสรรค์ให้มีคุณภาพ (หรือแตกต่างโดดเด่น) เข้าตากรรมการพอที่จะชนะการประกวด พัฒนาทักษะการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมนำเรื่องแต่งปรับมาจากเรื่องจริง (สัมผัสเหตุการณ์และประสบการณ์จริงซึ่งแตกต่างจากการอยู่ในห้องปิด)¹⁰ ของหุ่นยนต์ผสมผสานปรับเปลี่ยนเข้ากับสภาวะการเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์ที่ชัดเจนเรื่อย ๆ สร้างสรรค์ทักษะการเขียนที่เคยทำมาตั้งแต่ต้นจึงเกิดนวนิยายที่แตกต่าง เรื่องราวทั้งหมดของแต่ละเล่ม (สามารถดูได้ในการเปิดเผยกระบวนการแต่งนิยาย) ประกอบร่างภาพรวมทั้งหมดของเรื่องแต่งที่อยู่ในเรื่องแต่งอีกที เป็นนวนิยายที่ผู้อ่านจะเห็นว่านวนิยายที่ตนกำลังอ่านได้นำเอาเบื้องหลังของการเขียนที่รวมถึงชีวิตของหุ่นยนต์นักเขียนมาเป็นเนื้อหาในนวนิยาย

เนื้อเรื่องที่ปรากฏตัวละครหุ่นยนต์ที่เสมือนเป็นมนุษย์เทียม มีความสัมพันธ์กับการใช้เมตาฟิสิกซ์ในการนำเสนอสถานการณ์ เนื่องจากหุ่นยนต์ (ซึ่งเป็นนักเขียนในเรื่อง) เป็นผู้เปิดเผยเบื้องหลังกระบวนการแต่งนวนิยายที่เขียนด้วยตนเอง นัยของเรื่องเมื่อหุ่นยนต์สามารถแต่งนวนิยายได้ด้วยตัวเอง ความคิดนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนในวงวรรณกรรม เพราะที่ผ่านมาแม้แต่มนุษย์เท่านั้นที่แต่งได้ อีกทั้งความเชื่อที่ว่างานประพันธ์ (ที่เรียกว่าแต่งดี) ผูกขาดอยู่กับมนุษย์ การชื่นชมยกย่องนักเขียนที่เป็นมนุษย์ก็เป็นแนวคิดให้คุณค่ายอมรับมนุษย์ เมื่อหุ่นยนต์สามารถแต่งได้ก็บั่นทอนแนวคิดเรื่องมนุษย์นิยม อย่างไรก็ตามความย้อนแย้งคือหุ่นยนต์ที่มีความเป็นมนุษย์และพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรคนวนิยายที่แตกต่างจากเดิมได้ก็สร้างขึ้นจากน้ำมือมนุษย์จึงเป็นการยืนยันถึงศักยภาพของมนุษย์อยู่ดีนั่นเอง

4.2 การเปิดเผยกระบวนการแต่งนวนิยาย

ตัวละครหุ่นยนต์นักเขียนเปิดเผยกระบวนการแต่งนวนิยาย เป็นการนำเอาเบื้องหลังของการแต่งนิยายมาเป็นเนื้อหาของนิยาย ทำให้ผู้อ่านเห็นที่มา วิธีการสร้างและวัตถุดิบในการประกอบสร้างนวนิยาย กระบวนการแต่งนวนิยายที่ถูกนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหานวนิยายชุด วรรณกรรมที่แท้จริงต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก

¹⁰ ห้องปิดที่ว่านี้ เป็นการทดลองทางความคิดที่เรียกว่า ห้องอักษรจีน (Chinese room argument) โดยจอห์น เซิร์ล (John Searl) ซึ่งทดลองเพื่อเสนอว่าเครื่องจักรกลไม่มีจิต (mind) เจตจำนง (บ้างก็เรียกความตั้งใจหรือเจตนา) (intentionality) ความตื่นรู้ (บ้างก็เรียก จิตสำนึก) (consciousness)

หุ่นยนต์นักเขียนเผยที่มาของโครงเรื่องที่ซ้ำกัน จากการศึกษางานเดิมของมนุษย์แล้วปรับเปลี่ยนรายละเอียด การแสดงเบื้องหลังวิธีเขียนนวนิยายเผยแพร่การสร้างสรรค์นิยายที่องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ตัวละคร คำพูด บทสนทนา ฉาก ปรับเปลี่ยนไม่ซ้ำกันดังตัวบทนวนิยายเล่ม 1 ที่ว่า “คอมพิวเตอร์วรรณกรรมมีวิธีในการเขียนหนังสืออยู่ คือเลียนแบบจากมนุษย์ ... คอมพิวเตอร์ส่วนมากใช้วิธีการศึกษางานเดิมของมนุษย์แล้วนำไปพัฒนาต่อ แอนแอนมาลิก็้าผู้เขียนนิยายรักก็ใช้วิธีการนี้เช่นเดียวกัน” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, pp. 54-56)

จากการนำข้อมูลภายในระบบและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีหลายโครงเรื่อง เป็นแบบตัวตั้งไว้แล้ว นำมาปรับรายละเอียดต่อมาในนิยายเล่ม 2 มีการพัฒนากระบวนการแต่งนิยายขึ้นมาอีกแบบ หุ่นยนต์ในเรื่องเขียนนวนิยายโดยอาศัยวัตถุดิบจาก “เหตุการณ์จริงในชีวิตประจำวัน” มาบิดให้เป็นไปในทิศทางอื่น จนไม่เหลือรูปทรงเดิมให้จับได้ ดังตัวบทนวนิยายชุดนี้ เล่ม 2 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่หุ่นยนต์ได้ออกจากบ้าน ได้ประสบเหตุการณ์ภายนอกมากขึ้น 463AAC กล่าวถึงเบื้องหลังการแต่งนิยายว่า “ก็ไม่ได้เอาตามเหตุการณ์จริงทั้งหมดหรอก ฉันใช้อะไรบางอย่างจากเหตุการณ์จริงแล้วจัดการบิดให้เป็นไปในทิศทางอื่นนะ ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 132)

หุ่นยนต์นักเขียนเผยที่มาของการเขียนเล่าเรื่องแบบกระแสนัก¹¹ของหุ่นยนต์ “มาจาก” คำพูดของมนุษย์ เปิดเผยกระบวนการสร้างวรรณกรรมที่นำเหตุการณ์จริงมาบิดให้เป็นไปในทิศทางอื่น เป็นลักษณะของการดัดแปลงจากเหตุการณ์ที่ปรากฏในนวนิยายเล่ม 2 แต่หากย้อนไปเล่ม 1 ที่มีการนำไฟล์เสียงมาใส่ในแบบการเล่าเรื่องแบบกระแสนัก ดังกรณีของชื่อเรื่อง (ชื่อไฟล์เรื่องสั้น) ที่ตั้งว่า record ที่มีความหมายว่าบันทึก (บันทึกไฟล์เสียง) แล้วค่อยถอดมาเป็นข้อความ (ตัวบทวรรณกรรม) ชื่อของตัวละครใน record ก็เป็นชื่อ “มียาซากิ โนบุโอะ” ชายชราคนที่เล่าเรื่องราวชีวิตประวัติตนเองให้ชิโยะ (หุ่นยนต์นักเขียน) ฟัง และเขาก็เป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริง และเป็นนักเขียนชื่อดังในยุคก่อนที่ปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามาครองพื้นที่วรรณกรรม ซึ่งในเล่ม 1 หุ่นยนต์ยังไม่มีกระแสนักเป็นของตนเองจึงอาศัยการเล่าเรื่องของมนุษย์ที่บันทึกเสียงไว้มาเขียนเป็นนิยาย

หุ่นยนต์เขียนนวนิยายด้วยประสบการณ์จริง เบื้องหลังนวนิยายที่เขียนเกิดจากแอนแอนมาลิก็้าออกจากบ้านโดยมีตัวหุ่นยนต์อีกตัวออกมาด้วย ประสบการณ์จริงของแอนแอนมาลิก็้าสร้างให้คิวเป็นพระเอกของเรื่อง ในช่วงท้ายของนวนิยายชัดเจนว่ามีการเผยให้เห็นการนำเรื่องจริงมาปรับให้เป็นเรื่องแต่ง โดยต้องทำให้คนอ่านไม่รู้สึกว่านี่เคยเป็นเรื่องจริงมาก่อน เพราะในระดับเนื้อเรื่อง แอนแอนมาลิก็้าทำเพื่อความปลอดภัย เช่น เรื่องจริงที่ว่าคือเรื่องราวที่หุ่นยนต์เผชิญในหอดูดาวซึ่งชั้นใต้ดินเป็นศูนย์วิจัยลับของรัฐบาลที่ทำการทดลองหุ่นยนต์ถูกพบแล้ว แต่มีการปรับสถานที่จากหอดูดาวให้เป็นโดมแก้วใต้ทะเล เป็นต้น แต่ในระดับประเภทวรรณกรรมนวนิยายที่แอนแอนมาลิก็้าปรับจากประสบการณ์จริงนี้ไม่ใช่วรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ โดยชนบของวรรณกรรมประเภทนี้ยังอ้างอิงเรื่องจริง เช่น สถานที่จริง เป็นต้น แม้กระนั้นสิ่งสำคัญอยู่ที่การเปิดเผยกระบวนการแต่งเรื่องอันเป็นการทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงสถานะความเป็นเรื่องแต่ง ทั้งยังยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราวในโลกความเป็นจริงและโลกของเรื่องแต่งว่ามาจากประสบการณ์ของหุ่นยนต์นักเขียน แต่กระบวนการปรับแต่งเรื่องที่เผยให้เห็นการประกอบสร้างเรื่องราวในฐานะที่ไม่อาจเป็นภาพแทนความจริงได้ ซึ่งเป็นแนวคิดของวรรณกรรมหลังสมัยใหม่ในการปฏิเสธอุดมการณ์แนวสังคมนิยม

อย่างไรก็ตาม มีความรู้สึกของหุ่นยนต์อยู่ในเรื่องแต่งอย่างแยบยล แม้แอนแอนมาลิก็้าจะปรับรายละเอียดต่าง ๆ แต่มนุษย์เจ้านายที่ได้่านนิยายเรื่องนี้ก็รับรู้ถึงความรู้สึกจริงของแอนแอนมาลิก็้าเกี่ยวกับอะไรที่เค้าที่เคยได้รับในยามที่ต้องส่ง

¹¹ “กระแสนัก” เสนอทั้งความคิดและภาพที่เห็น และลักษณะของภาษาอาจไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ... กระแสนักเป็นคำที่ปรากฏในงานจิตวิทยาของวิลเลียม เจมส์ เมื่อปี ค.ศ. 1890 เป็นศัพท์ทางจิตวิทยา ที่แสดงกระบวนการทางความคิด เมื่อมีการนำมาใช้ในวรรณกรรม จึงหมายถึงการนำเสนอกระบวนการความคิดของตัวละครที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่สมเหตุสมผล และภาษาไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์” (Irawadee, 2003, p. 47)

ซ่อมหรือเปลี่ยนใหม่ด้วยอะไหล่เก่า หรือของราคาถูกเสมอ เจ้านายจึงขอโทษแอนแอนมาลิก้าที่ไม่เคยนึกถึงใจเธอจริง ๆ การขอโทษแสดงให้เห็นการปฏิบัติราวกับเธอเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

4.3 การข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทกับโลกภายนอกตัวบท

นวนิยายสร้างโลกในจินตนาการ แม้คล้ายคลึงกับโลกที่ผู้อ่านวรรณกรรมอาศัยอยู่ แต่ผลที่เกิดกับผู้อ่านคือสามารถเข้าถึงโลกภายในตัวบทและความรู้สึกนี้เหมือนจริงแม้ไม่ใช่เหตุการณ์ในชีวิตจริง การกระตุ้นความรู้สึกตัวให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านนวนิยายชุดนี้มีการข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทกับโลกภายนอกตัวบททำให้ทั้งสองโลกเชื่อมต่อกัน

ตัวละครในนวนิยายสื่อสารกับผู้อ่านที่กำลังอ่านเรื่องนี้อยู่ เช่น ตอนที่หุ่นยนต์ชื่อ “คิว” บุกเข้าไปภายในระบบของหุ่นยนต์วิช่วลเรด เขาพรรณนาภาพสิ่งที่ปรากฏในร่างกายตนเอง โดยการใช้ภาพเปรียบเทียบซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษา ด้วยการยั่วว่า “ผมจำเป็นต้องใช้ภาพเปรียบเทียบเพื่อให้มนุษย์เข้าใจเรื่องทั้งหมดนี้” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 184) และยังเผยความจริงว่าที่จริงมันไม่มีสภาพห้องแบบที่พรรณนา ไม่มีเสาหรือผลึก แต่นั่นเป็นความจำเป็นที่ต้องสร้างภาษาเหล่านี้ขึ้นมา สถานการณ์ที่ถูกพรรณนาให้เห็นภาพเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ แสดงให้เห็นการประกอบสร้างความจริงด้วยภาษาแล้วเกิดการรับรู้สถานะความเป็นเรื่องแต่ง

ตัวละครแนะนำตัวต่อผู้อ่านเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทกับโลกภายนอก ตัวละครสื่อสารกับผู้อ่าน โลกของผู้อ่านถูกเชื่อมเข้ากับโลกในวรรณกรรมอย่างเด่นชัด

การกลับมาของคิวหลังจากถูกซ่อมครั้งใหญ่ในลักษณะแนะนำตัวด้วยการขึ้นต้นว่า “สวัสดีครับ ผมเอง นานาฮาระ คิว ตัวร้ายคนโปรดของคุณไง” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 18) ย้ำถึงความเป็นเรื่องแต่งด้วยการใช้คำว่า ตัวร้าย ซึ่งเป็นศัพท์การแสดงของตัวละครที่ถูกสวมบทบาทให้ดูร้าย “คนโปรดของคุณ” หมายถึง ผู้อ่านชื่นชอบคิวเป็นพิเศษ คิวเป็นผู้สื่อสารแบบนั้นและสิ่งที่คิวบอกไม่จำเป็นต้องจริงก็ได้ กล่าวคือ ผู้อ่านอาจจะไม่รู้สึกว่าคิวเป็นตัวละครสุดโปรดก็ได้ แต่จะเห็นว่าคิวกำลังนำเสนอตนเองแบบนั้น การแนะนำตัวของคิวดึงผู้อ่านออกจากเนื้อเรื่องปกติที่กำลังดำเนินอยู่ สู่บทสนทนาระหว่างผู้อ่านกับตัวละคร แม้จะเป็นไปในรูปแบบการรับสารจากคิว เมื่อตัวละครสื่อสารกับผู้อ่าน ยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึง “ความไม่จริง” ความเป็นเรื่องแต่งจึงปรากฏชัดเจน

ในบทสนทนาระหว่างหุ่นยนต์คิวกับแอนแอนมาลิก้าซึ่งเธอกำลังวิจารณ์ตัวละครในนวนิยาย เสียงวิจารณ์ของตัวละครในเรื่องแทนเสียงวิจารณ์ของผู้อ่านได้ด้วย การวิจารณ์ทำให้ให้เห็นสถานะความเป็นวรรณกรรม คิวรู้ทันคนเขียนและสื่อสารกับผู้อ่านว่า อย่าบอกว่าเขารู้ว่าเรื่องนี้คือนวนิยาย โดยคิวส่งเสียงตั้งใจบอกผู้อ่านโดยตรงว่า “อาจเพราะผมรู้สึกคล้าย ๆ ว่าเรื่องนี้มันเป็นนิยายก็ได้ แต่คุณอย่าบอกใครนะ เพราะถ้าคนเขียนรู้ว่าตัวละครรู้ตัว สมดุลของนิยายเรื่องนี้จะถูกทำลาย” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 155) คิวรู้สึกว่าเรื่องนี้ (นวนิยายชุดนี้) อาจเป็นนวนิยายก็ได้ ตัวละครรู้ว่าการดำรงอยู่ของตนถูกสร้างอยู่ในนิยายและการที่นักเขียนจะรู้หรือไม่ว่าตัวละครจะมีผลต่อสมดุลของเรื่องนี้ ที่จริงแล้วผู้สร้างนวนิยายย่อมรู้อยู่แล้ว เพราะเป็นคนกำหนดให้ตัวละครไม่รู้นักเขียนรู้ ตัวละครเสียอีกที่อยู่ภายใต้เงาและไม่อาจมีอิทธิพลใดต่อนักเขียน ผลที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารของตัวละครต่อคุณ (ซึ่งก็คือผู้อ่าน) จึงเป็นการทำให้ผู้อ่านรู้ว่านี่คือเรื่องแต่ง เพราะตัวละครข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทมาสื่อสารกับผู้อ่านซึ่งยังกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกว่านี่คือ นวนิยาย การบอกเงื่อนไขที่ทำให้สมดุลของนิยายเรื่องนี้ถูกทำลายเป็นการเปิดเผยเงื่อนไขให้เห็นว่า ความสมดุลในที่นี้นักเขียนต้องไม่รู้ว่าตัวละครรู้ ซึ่งมีนัยถึง ร เรื่อในมหาสมุทร แม้ผู้อ่านไม่บอกนักเขียนก็รู้ ดังนั้นโดยนัยนี้สมดุลของนวนิยายถูกทำลายแล้ว เมตาฟิสิกซ์ในแบบการข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทและโลกภายนอกตัวบทจากการเปิดเผยเงื่อนไขการสร้างสมดุลภายใน

เรื่องย่นย่นสถานะความเป็นเรื่องแต่ง สมคูลโดยนัยนี้แสดงว่าโลกของนวนยายมีตรรกะภายใน แนวคคคนี้ถูกส่อผ่านเสยงของคคคที่บอกคนอ่านว่า เส้นแบ่งที่เคยแบ่งโลกภายในและโลกภายนอกด้วยทงจะถูกทำลายด้วยเงื่อนไขดงกล่าว

คคค หุ่นยนต์ในฐานะตัวละครผู้ไม่สมหวังในการประกวตรรณกรรม จากเนื่อหาในเล่ม 1 กระทงตอนจบในเล่ม 3 เขาก็ยังไม่ได้รางวัลวรรณกรรม เขาแสดงความไม่พอใจทบาทที่ตนถูกเขียนขึ้น ดงบทสุดท้ายของนวนยายชุดนี้ในชอบทว่า Source Code (2011) คคคเอนใส่ทงทว่า “ให้ตายเถอะ ให้ผมได้รางวัล A Lit สักทีได้มัย ผมรู้เนะว่ากำลังแกล้ง เน้นก็จจะจบแล้ว ให้ผมได้รางวัลไม่ได้หรอ ให้ผมได้สักทีเถอะ ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 248) “ลบฉานนี้ทงแล้วเขียนใหม่ ให้ผมได้รางวัลเดี๋ยวนี!” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 249) ในนวนยายปล่อยให้ผู้อ่านตีความจากความคลุมเครือในระบบสัญญาที่ผู้ประพันธ์นวนยายจัดวางไว้ ตีความในระดับตัวบุคคลได้ว่าทงฟ้าคคคคนเขียนนวนยาย ตลอดจนกรอบการประเมินค่าซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินนวนยายที่ส่งเข้าประกวด กระทงกรอบความคิดขนาดใหญ่ที่ครอบงำ และฝังอยู่ในวิธีคิดของผู้แต่งและผู้ตัดสินคุณค่าทางวรรณกรรม เสยงประทงของคคคเป็นเสยงที่วิพากษ์ลัทธิบูชาตัวบุคคลในที่นี้คคคนักเขียนที่เป็นมนุษย์ ทงยังเป็นการเล่นสนุกของผู้ประพันธ์ อำนาจในการกำหนดตัวละครแท้จริงอยู่ที่ผู้ประพันธ์ ในที่นี้คคค ร เรือในมหาสมุทร การประทงของคคคเผยให้เห็นการดำรงอยู่ทางภาษาว่าตัวละครถูกเขียนบทโดยผู้ประพันธ์อันเป็นการสร้างการสำนึกถึงความเป็นเรื่องแต่ง

สิ่งที่คคคทำได้ข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในวรรณกรรมกับโลกภายนอก เมื่อตัวละครตั้งใจส่อสารกับนักเขียน ในอีกแง่หนึ่งนักเขียนได้กลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งในวรรณกรรมนั้นคคคเป็น ทงฟ้า ซึ่งเป็นทั้งฉานหนึ่งและเป็นสัญลักษณ์แทนตัวนักเขียน (ที่มีอำนาจเหนือตัวละครในเรื่อง) เส้นแบ่งที่ตัดแยกระหว่างโลกภายในนวนยายกับภายนอกจึงดูเหมือนถูกผสานเข้าด้วยกัน แต่ขณะเดียวกันความคิดความรู้สึกของตัวละครอีกตัวหนึ่งในตอนจบที่ว่า “ฉันว่าคคคควรไปให้คคคยอมทาเนยเชคสมอง เขาพูดเรื่องอะไรอยู่ก็ไมรู้ หรือวจะเป้นไขแดด? หุ่นยนต์ชีวภาพเป้นไขได้รีเปล่านะ?” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 249) จากข้อความสุดท้ายที่ทงไว้ แสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่ทุกตัวละครจะรู้สึกวตนอยู่ในกำมือของนักเขียนที่เปรียบเสมือนพระเจ้าหรือเป็นผู้สร้างตัวละคร นั้นหมายความว่ามีความแตกต่างไม่ลงรอยเป้นเนื้อเดียวกัน กล่าวได้ว่านี่เป้นลักษณะของตัวบทที่ขัดแย้งกันเองเมื่อมีทงตัวละครที่ตระหนักรู้วตนถูกเขียนแต่ตัวละครอื่นไม่ได้ตระหนั โดยตัวละครที่อยู่ในระบบปิด (โลกของเรื่องแต่ง) ถึงขั้นมองตัวละครที่สำแดงอาการรู้สึกตัววอยู่ในนวนยายที่ถูกเขียนว่นคคคคือการป่วยซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามต่อวาทกรรมความปกติ/ไม่ปกติ, ป่วย/ไม่ป่วย ที่ตัวละครซึ่งแสดงอาการตระหนักรู้โลกของเรื่องแต่งกลับเป้นผู้ป่วยไปเสียได้ ความขัดแย้งไม่ลงรอยกันของสภาวะตระหนักรู้ของตัวละครดงกล่าวเป้นตัวบทที่เป้นความขัดแย้ง (contradiction) เรียกได้วเป้นเมตาฟิคชันเพื่อส่อคคคินิยมหลังสมัยใหม่

4.4 การล่อเลียนขนบการแตงนวนยาย

นักคิดและนักวิจารณ์บางคนถือวว่า วรรณกรรมล่อเลียนจัดเป้นแนววรรณกรรมประเภทหนึ่ง (literary genre) ที่เมื่อวรรณกรรมเรื่องนั้นล่อเลียนวรรณกรรมแนวใดก็จจะถือวงานล่อเลียนชิ้นนั้นจจะไม่เป้นวรรณกรรมแนวนั้น ๆ นอกเสียจากเป้น “แนววรรณกรรมล่อ” (Kittipol, 2008, p. 57) ความโดดเด่นอยู่ทีนวนยายชุดนี้ล่อด้วยทเอง การล่อเลียนขนบการแตงนวนยายมีหลายลักษณะ อาทิ การล่อชื่อนวนยายที่หุ่นยนต์เขียน การล่อชื่อนวนยายชุดไตรภาคของ ร เรือในมหาสมุทร การล่อบทสนทนาของตัวละคร การใส่หมายเหตุแล้วตามด้วยเรื่องที่จะล่อเลียน ตัวละครวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวและตัวละครตลอดจนรูปแบบวรรณกรรมที่ผสมผสานซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของผู้อ่าน

การล่อเลียนการตั้งชื่อนวนยายที่ยาวเกินไป กล่าวคคค นวนยายชุด วรรณกรรมที่แท้จริงเนะ ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไมรู้หรอ เป้นชอเรื่องที่ยาวมาก และถูกนำมาล่อด้วยการใส่หมายเหตุข้อที่สอง เกิดลักษณะวรรณกรรมล่อตนเองขึ้นมา

ผ่านการล้อชื่อเรื่อง โดยก่อนหน้านี้ล้อด้วยการใส่หมายเหตุข้อที่หนึ่งเกี่ยวกับชื่อนวนิยายของหุ่นยนต์ 463AAC ซึ่งเป็นตัวละครในเรื่องที่ตั้งชื่อนิยายที่เขียนขึ้นมาว่า *คุณช่างซุ่มคะ ได้โปรดโม้ๆ คอมพิวเตอร์ของฉันให้กลายเป็นหุ่นยนต์เช็ทซ์ทีเถอะคะ* ชื่อนวนิยายที่ยาวนำไปสู่การล้อนักเขียนสมองกลวง ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าผู้เขียนนวนิยายกำลังล้อตัวเองอยู่ (ร.เรื่อในมหาสมุทรที่ล้อตัวเองว่าเป็นนักเขียนสมองกลวง) การล้อเป็นกลวิธีหลังสมัยใหม่ที่ปรากฏจากการตั้งชื่อนวนิยายซึ่งซ่อนอยู่ใน นวนิยายชุดนี้ว่า *ทะลุมิติมาพร้อมหัวไซเท้าเพื่อกลายเป็นผู้กล้าฆ่ามังกรในชุดนอนที่แม่ซื้อให้* ที่หุ่นยนต์วิช่วลเรตเขียนในเรื่องด้วย ชื่อนวนิยายขนาดยาวนี้เป็นกลวิธีแหวกขนบที่โดยปกติชื่อจะไม่ยาวขนาดนี้

การวิพากษ์วิจารณ์รูปแบบผสมผสานในวรรณกรรม กล่าวคือ ตัวละครในนวนิยายวิพากษ์รูปแบบผสมผสานของวรรณกรรมที่ใส่ภาพและเกมเข้ามา ซึ่งที่จริงตัวละครไม่ได้อยากเล่นเกมแต่อยากอ่านนวนิยายจริง ๆ แต่จำเป็นต้องเล่นเกมกว่าจะอ่านฉากจบได้ก็ต่อเมื่อชนะเกม และนวนิยายที่ใส่ภาพซึ่งสร้างภาระในการจัดเก็บเพราะไฟล์ใหญ่ขึ้นและไม่ใช้การอ่านนวนิยายตามที่ต้องการ (นวนิยายชุด *วรรณกรรมที่แท้จริงนั้นต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก* ทั้งสามเล่ม ก็ใส่ภาพประกอบเข้ามา ราวกับกำลังวิพากษ์ตัวเองด้วย และวิพากษ์นวนิยายของวิช่วลเรตที่ซ่อนอยู่ในนวนิยายชุดนี้ด้วยว่าต้องเล่นเกมให้ชนะถึงจะได้อ่านตอนจบ ซึ่งถูกกำหนดไว้แล้วว่าไม่มีทางชนะหรือไม่มีตอนจบ)¹² บทบรรยายความคิดของหุ่นยนต์ที่สอดแทรกเข้ามา ถูกมองได้ว่าแทนเสียงความต้องการของผู้อ่าน ราวกับรู้ว่าคนอ่านต้องการอะไร ผู้อ่านจะรู้สึกว่าคุณมองเห็นหรือมีใครที่เข้าใจความต้องการของนักอ่านและนั่นคือสิ่งที่ตัวละครสื่อ ทั้งยังเป็นการเชื่อมคนอ่านเข้ากับตัวบท เริ่มตั้งแต่ชื่อตอน (หรือชื่อบท) ที่ตั้งเป็นชื่อเพลง ร่วมกับการที่ตัวละครในเรื่องซึ่งเป็นหุ่นยนต์เขียนนวนิยายก็ใส่เพลงในนวนิยายที่เขียนซ่อนอยู่ในนวนิยายชุดนี้ โดยเรียกสิ่งนี้ว่าการอ้างอิงในงานเขียน หุ่นยนต์ (คิว) ครั้งหนึ่งเคยส่งข้อความคุยกับมนุษย์ (ทาเนีย) ด้วยการแทรกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้วัตถุปรับปรุงอาหารลงหม้อ ออกมาเป็นตัวเขา แล้วเขาค่อยส่งเสียงเป็นบทพูดเดียวในใจบอกคนอ่านนวนิยายชุดนี้ว่า “มันเป็นเพลงน่ารักที่ผมเคยเอามาอ้างอิงในงานเขียน” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 117)

ตัวละครวิพากษ์วิจารณ์นวนิยาย บทสนทนาระหว่างแอนแอนมาลิก้ากับวิช่วลเรตเกี่ยวกับตอนจบของนวนิยายที่วิช่วลเรตเขียน สำหรับแอนแอนมาลิก้าที่ไม่ชอบตอนจบที่ตัวละครเอกตาย คนอ่านคนอื่น ๆ ก็ไม่ชอบด้วยเช่นกัน “เพิ่งรู้ว่านิยายเรื่องนี้ไม่มีตอนจบเธอ” เลน่ากล่าว “หนูก็ร้องไห้เหมือนกันคะตอนที่ทราบ เรื่องแย่มากที่สุดในศตวรรษนี้แล้ว แย่กว่าวิกฤตเศรษฐกิจซะอีก” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 92) ตอนจบในแบบนี้สร้างความผิดหวังกับคนอ่านมากเพียงใด เผยให้เห็นการล้อความต้องการของคนอ่านที่ต้องการตอนจบแบบสุขสมหวังตามขนบวรรณกรรมแนวพาฝัน ความคาดหวังของคนอ่านที่ไม่ตรงกับรสนิยมคนเขียนทั้งคนเขียนก็ไม่เอาใจคนอ่าน นวนิยายที่วิช่วลเรตเขียนเป็นนวนิยายนอกขนบ เป็นการล้อขนบทางวรรณกรรม ซึ่งเขาเชื่อมั่นว่านวนิยายที่เขาเขียนแหวกขนบการจบเรื่องนี้เหมาะสำหรับคนมีรสนิยมอย่างไรก็ตาม การล้อขนบวรรณกรรมพาฝันก็ยังเป็นการอยู่ในขนบอีกแบบคือขนบการเขียนแนวขบถ

4.5 การขัดจังหวะการดำเนินเรื่อง

การใส่หมายเหตุในนวนิยายชุด *วรรณกรรมที่แท้จริงนั้นต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก เล่ม 2* บทสนทนาระหว่างคอมพิวเตอร์ 463AAC กับแอนแอนมาลิก้า ถูกค้นด้วยการใส่หมายเหตุ “หมายเหตุที่ไม่ค่อยสำคัญแต่ทุกคนในเรื่องรู้

¹² ระดับเนื้อเรื่องนวนิยายเล่ม 2 เปิดเผยเบื้องหลังการไม่มีตอนจบของนวนิยายที่เขียนโดยหุ่นยนต์วิช่วลเรตว่า ที่จริงแล้วเกิดจากความต้องการของบรรณาธิการและนักเขียนที่ไม่ลงรอยกัน เมื่อไม่สามารถหาจุดลงเอยได้หุ่นยนต์วิช่วลเรต (ในฐานะหุ่นยนต์นักเขียน ผู้ทำงานเขียนนวนิยายซ่อนในนวนิยายเรื่องนี้) ก็ตัดสินใจไม่ใส่ตอนจบ ทั้งที่เขียนตอนจบของเรื่องไว้แล้ว

กันหมดแล้ว: แอนแอนชอบกระต่ายมาก” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 10) หมายเหตุนี้แสดงให้เห่นว่นวนยย เป็นส่วนหน่งของประภทงานเขียนบันเทงคตล (fiction) ผสมผสานเข้ากับอีกประภทเรยกว่าสารคตล (non-fiction) ขยายพรมแดนของการประพันธนวนยยร่วมกับการเขียนงานประภทอื่น บันทอนขนบการประพันธในแง่ของ “เอกภพ” การดำเนินเร่องที่มกจะไม่ถูกขัดหรือแทรกยงเรยกผู้อ่านให้ต่น เกิดการแยกระหว่งเร่องที่อ่านกับคนอ่าน ย่งทำให้ความเป็น เร่องแต่งปรากฏชัด ดังตัวอย่าง

หมายเหตุนีไม่ค้อยสำคญแต่ทุกคนในเร่องรู้กันหมดแล้ว: แอนแอนชอบกระต่ายมาก

ตามปกติแล้วคอมพิวเตอรจ์จะไม่ค้อยออกไปข้างนอกเองโดยไม่มีเจ้านายไปด้วย ยกเว้นว่าจะถูกสั่งให้ไปซื้อของ อย่างใดจ

(Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 10)

เมื่อพิจารณาวลลที่ว่า “ทุกคนในเร่องรู้กันหมดแล้ว” น่าสนใจตรงที่ทุกคนรู้ ก็ย่งนำมาป่าวประกาศแยกให้เห่น ถลือเป็น การแสดงสภาวะรู้ (conscious) บอกผู้อ่านว่าตัวละครทุกตัวรู้ ผู้อ่านก็ไ้รู้ว่ตัวละครรู้ จ่งเป็นการเปิดสถานะความเป็นเร่อง แต่งอย่างชัดเจน

การใส่เชิงอรธในนวนยยเป็นการใส่คำอธิบายเพิ่มเติมหรือข้ออ้างอิงที่แสดงไว้ตอนล่งสุดของหน้า ในลักษณะให้ คำอธิบายเกี่ยวกับตัวละครในนวนยยชุดนี้ซึ่งนำมาจากตัวละครในนวนยยชุดอื่นอีกทีหน่ง อาทิ ตัวละครจากเดอะลอร์ดออฟ เดอะริงส์และคนรักของเขา (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 200) สำหรับงานเขียนเชิงวิชาการนั้นการใส่เชิงอรธ เป็นส่วนสำคญอีกอย่างหน่งในการให้คำอธิบายหรือการอ้างอิงต่อไปได้ แต่สำหรับวรรณกรรมเดิมทีนั้นไม่นิยมใส่เชิงอรธ เมื่อนำเชิงอรธมาใส่ทำให้เกิดมตลของการอ่านที่ต่างออกไป องค์ประกอบที่ผสมผสานแสดงคตลนิยมหล่งสมัยใหม่ร่วมกับส่ง อธิพลให้ผู้อ่านออกจากเนื้อเร่องที่กำลังดำเนินไปสู่การอ่านเชิงอรธที่ทำให้เห่นที่มาของการอ้างอิง เช่น อ้างตัวละครสไตร์เตอร์ ซึ่งเป็นฉายาของอารากอร์น ตัวละครจากเดอะลอร์ดออฟเดอะริงส์ เป็นต้น

นอกจากใส่หมายเหตและเชิงอรธแล้วย่งมีการใส่คำเตือน ซึ่งช่วยให้คนอ่านรู้ตัว เพราะคำเตือนเป็นการบอกให้รู้ และ เป็นการย้าไม่ให้ลลมด้วย เช่น “คำเตือน อย่าสภแบบเดียวกันสองครั้งในหน่งหน้า คนอ่านจะเปือแต่ไม่ไ้ไ้ยนยยล็กหน้อย เนอะ ฉั่นคงสภข้ได้บ่งแหละ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 86)

การบอกว่าไม่ไ้ไ้ยนยย คำเตือนนี้กลับให้ผลในทางตรงกันข้ามคือผู้อ่านย่งรับรู้ว่ไ้ไ้ยนยย เพื่อเสนอแนวคิดของ เมตาฟลขันซึ่งจะต้องกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านตระหนกถึงความเป็นเร่องแต่ง

ดังนั้น จะเห่นได้ว่การขัดจ้งหะการดำเนินเร่องโดยใช้องค์ประกอบของการเขียนเชิงวิชาการหรืองานประภทอื่นที่ไม่ใช่บันเทงคตล แต่นวนยยซึ่งเป็นบันเทงคตลประภทหน่งกลับนำองค์ประกอบการเขียนรูปแบบนี้มาใช้ ซึ่งความเคยชินเดิม ของคนอ่านจะไม่คุ้นกับรูปแบบการผสมผสาน จ่งเกิดความรู้สึกที่ต่างออกไป บันทอนเอกภพของการดำเนินเร่อง และลักษณะ ไม่ปะตลปะต่อ การโดนแทรกหรือขัดการดำเนินเร่องจ่งเป็นรูปแบบหน่งของการสื้อคตลนิยมหล่งสมัยใหม่และผู้อ่านก็รู้ว่เร่องนี้ กำลังประกาศสถานะความเป็นเร่องแต่ง

5. ความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์: รู้สึก ทรงจำ คิด/ตั้งคำถาม ไม่ทำตามคำสั่ง และมีจิตใจ

บทความนี้พิสูจน์ความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์ของนวนิยายชุดนี้ เนื่องจากแนวคิดที่ว่าหุ่นยนต์มีความเป็นมนุษย์จะย้อนแย้งกับบทบาทของเมตาฟิสิกซ์ซึ่งมีนัยเพื่อตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อการบูชาตัวบุคคล (ในที่นี้คือ วิพากษ์ผู้ประพันธ์ที่เป็นมนุษย์)¹³ อย่างไรก็ตามการนำเสนอหุ่นยนต์ที่มีความเป็นมนุษย์กลับย้อนแย้งภายในตัวบท กล่าวคือ ไม่ได้ลดทอนการให้คุณค่าต่อผู้ประพันธ์ที่เป็นมนุษย์ เพราะความเป็นมนุษย์ยังคงอยู่ในร่างของหุ่นยนต์

บทความนี้ต้องการยืนยันความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์ตั้งแต่แรก (หรือที่เรียกว่าระดับนามธรรม) มิใช่เพิ่งได้รับหรือมีความเป็นมนุษย์ในภายหลังแม้ตัวบทจะเหมือนแสดงพัฒนาการสู่ความเป็นมนุษย์ ความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์แสดงให้เห็นความเหมือนหรือจุดร่วมของความเป็นมนุษย์ในสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์

สภาวะพรัลเลือนระหว่างความเป็นมนุษย์กับหุ่นยนต์ เมื่อพิจารณาแนวคิดหลังมนุษย์นิยมที่หุ่นยนต์ทำลายสถานะมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มนุษย์เหนือกว่าในฐานะผู้ครอบครองและผู้สร้างหุ่นยนต์ การทำลายอำนาจมนุษย์เพื่อที่หุ่นยนต์จะมีสถานะเป็น “พระเจ้า” ที่เหนือกว่ามนุษย์ วิชวลเรต หุ่นยนต์ชีวภาพตัวแรกของโลกปรารถนาจะสืบพันธุ์ได้ สิ่งนี้จะยกระดับหุ่นยนต์ให้เหนือกว่ามนุษย์ ดังความคิดที่เขาพูดกับแอนแอนมาลิก้าว่า “เราล้าหน้าพวกเขาในทุก ๆ ด้าน ยกเว้นก็เพียงแต่ว่าเราไม่ใช่สิ่งมีชีวิต ไม่อาจขยายพันธุ์ได้ ทางเดียวที่จะทำให้พวกเรากลายเป็นสิ่งที่ถึงพร้อมสมบูรณ์ก็คือ ทำให้เรามีชีวิต” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 53) แต่ความมีชีวิตและความเป็นมนุษย์ที่แท้คืออะไร อยู่ที่ยังการสืบพันธุ์ได้แค่นั้นหรือไม่แล้วหุ่นยนต์จะยังเป็นหุ่นยนต์หรือไม่ถ้าสืบพันธุ์ได้ นอกจากกรูปร่างและผิวหนังเทียมของหุ่นยนต์ที่สร้างได้เหมือนมนุษย์มากแล้วบทความนี้เสนอว่าหุ่นยนต์เป็นมนุษย์ตั้งแต่แรกโดย 5 ปัจจัย คือ การมีความรู้สึก (feeling) ความทรงจำ (memories) การคิดและการตั้งคำถาม (thinking and questioning) การขัดคำสั่ง (insubordination) และการมีจิตใจ (spirit) มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัญหาประดิษฐ์ โดยแยกไม่ออกว่ากำลังปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์หรือหุ่นยนต์กันแน่ ทั้งหมดทำให้ผู้คนในตัวบทมีปฏิสัมพันธ์กับปัญหาประดิษฐ์เสมือนกับเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

ความเข้าใจความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน เพื่อตอบคำถามการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ของหุ่นยนต์ บทความนี้เสนอเงื่อนไขของความเป็นมนุษย์ที่มีความจำเพาะของบริบท เมื่อตัวละครในนวนิยายมีปฏิสัมพันธ์กับปัญหาประดิษฐ์โดยตัวละครแทบแยกไม่ออกว่ากำลังมีปฏิสัมพันธ์กับคนหรือกับหุ่นยนต์กันแน่ ปัญหาประดิษฐ์นั้นจึงมีความเป็นมนุษย์ ด้วยปัจจัยทั้งห้ามาสนับสนุนจำเพาะบริบททำให้ผู้คนในตัวบทมีปฏิสัมพันธ์กับหุ่นยนต์นั้นเสมือนเป็นเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งและหุ่นยนต์ก็ใช้ปัจจัยนี้ในการทำตัวเหมือนมนุษย์

ความแตกต่างของความทรงจำระหว่างหุ่นยนต์กับมนุษย์ หุ่นยนต์ต้องพึ่งพาหน่วยเก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ (หน่วยความจำ) แต่ความทรงจำของมนุษย์ไม่อาศัยอุปกรณ์ในการบันทึกความทรงจำ แต่ด้วยกระบวนการที่เชื่อมกันระหว่างรูปธรรมและนามธรรม สำหรับความรู้สึกนั้นร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยกายเนื้อเส้นเลือดต่าง ๆ แต่หุ่นยนต์ประกอบด้วยสายไฟ ที่สุดแล้วความต่างกันขององค์ประกอบที่ประกอบขึ้นเป็นร่างหุ่นยนต์ เช่น วัสดุที่ใช้ เครื่องจักร มอเตอร์ สายไฟ ฯลฯ ไม่ใช่สิ่งสำคัญ แต่ระดับนามธรรมที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกิริยาที่ไม่ว่าจะเกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างใดก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นหุ่นยนต์ในนวนิยายชุดนี้มีความรู้สึกได้เหมือนมนุษย์ แม้ว่าหุ่นยนต์จะสงสัยความรู้สึกที่มีว่าไม่ใช่ความรู้สึกจริง ๆ อย่างมนุษย์หรือไม่ก็ตาม ความคลุมเครือตรงนี้เปิดให้ตีความถึงความเป็นไปได้ดังกล่าว

¹³ บทบาทดังกล่าวย้อนดูได้หัวข้อที่ 4.3 การข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทกับโลกภายนอกตัวบท

ในนวนยาย เล่ม 3 ช่วงท้ายหลังเหตุการณ์ที่แอนแอนมาลิก้าหนีออกจากบ้าน นอกจากเป็นการตัดคำสั่งแล้ว เหตุการณ์ในเรื่องก็ยืนยันว่าแอนแอนมาลิก้าสามารถคิด ตั้งคำถาม ตัดสินใจด้วยตนเองที่ไม่ทำตามทีใครร้องขอเพียงเพราะว่าเป็นใครสั่งมา แต่คิดก่อนที่จะทำ เมื่อกลับมาพบกันอีกครั้ง เจ้านายพูดกับแอนแอนมาลิก้าว่าต่อไปจะนึกถึงใจเธอให้มากกว่านี้ เหมือนแน่ใจว่าหุ่นยนต์ก็สนใจเป็นและแสดงคำมั่นว่าจะใส่ใจแอนแอนมาลิก้าให้มากกว่านี้

“แนวคิดของ อลัน ทัวริง บิดาของคอมพิวเตอร์ยุคใหม่ ที่มีเกณฑ์ในการตรวจสอบว่า AI¹⁴ ไหนเป็น AI ขั้นสูงจริงจะต้องให้คนมาคุย ถ้าคุยแล้วคนไม่รู้ว่าเป็นคอมพิวเตอร์ ถึงจะถือว่าผ่านการทดสอบ” (Soraj, 2017, paras. 6-7) จากการทดสอบตามแนวคิดของทัวริง หากปัญญาประดิษฐ์ผ่านการทดสอบนี้แล้ว มนุษย์แยกปัญญาประดิษฐ์ไม่ออกจากมนุษย์ทั่วไปถือเป็นปัญญาประดิษฐ์ขั้นสูง ด้วยแนวคิดข้างต้น เชื่อมกับการอธิบายเรื่องราวในนวนยายชุดนี้โดยมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์โดยแยกไม่ออกว่ากำลังปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์หรือหุ่นยนต์กันแน่ ซึ่งเป็นบริบทเฉพาะในนวนยายด้วยลักษณะ 5 ข้อที่หุ่นยนต์เป็น ได้แก่ มีความรู้สึก ความทรงจำ การคิดและการตั้งคำถาม การตัดคำสั่ง และการมีจิตใจ เพราะทั้งหมดทำให้ผู้คนในตัวบทมีปฏิสัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์เสมือนกับเป็นมนุษย์คนหนึ่ง นวนยายชุดนี้จึงเป็นภาพจำลองการทดลองทางความคิดอีกขั้นหนึ่งที่คล้ายคลึงกับการทดสอบตามแนวคิดของทัวริงได้

จอห์น เซิร์ล (John Searle) เสนอการทดลองทางความคิดที่เรียกว่า ห้องอักษรจีน (Chinese room argument) เนื่องจากต้องการตอบคำถามว่าปัญญาประดิษฐ์เข้าใจภาษาจีนได้จริงหรือไม่ การทดลองนี้จำลองผ่านมนุษย์ที่ไม่รู้ภาษาจีนในห้องปิดโต้ตอบกับมนุษย์ที่รู้ภาษาจีนอยู่ภายนอกห้อง โดยการสอดกระดาษออกนอกห้องเพื่อสนทนากับคนจีนข้างนอกห้องได้เหมือนคนจีนที่รู้ภาษาจีน ถึงขั้นสามารถโน้มน้าวให้มนุษย์ผู้รู้ภาษาจีน “เชื่อ” ได้ว่าคำตอบนี้มาจากมนุษย์ผู้รู้ภาษาจีนที่แท้จริง เรียกว่าผ่านการทดสอบตามแนวคิดของทัวริงได้ แต่มีระดับของความเข้าใจหากเข้าใจภาษาจีนจะเรียกว่า “ปัญญาประดิษฐ์แบบเข้ม” หากแค่จำลองความสามารถในการเข้าใจภาษาจีนเรียกว่า “ปัญญาประดิษฐ์แบบอ่อน” อย่างไรก็ตาม การทดลองห้องอักษรจีนนี้เสนอว่า คอมพิวเตอร์ไม่สามารถสร้าง “จิต” (mind) “เจตจำนง” (intentionality) หรือ “ความตื่นรู้” (consciousness) ให้เกิดขึ้นในคอมพิวเตอร์ได้จริง

จากแนวคิดของอลัน ทัวริง และจอห์น เซิร์ล มีจุดร่วมกันคือการทำให้มนุษย์แยกความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์ไม่ได้ กระทั่ง “เชื่อ” ว่าหุ่นยนต์เป็นมนุษย์ นำมาใช้อธิบายหุ่นยนต์เป็นมนุษย์ในนวนยายชุดนี้ ประกอบนิยามความเป็นมนุษย์ของหุ่นยนต์ที่จำเพาะบริบทของโลกภายในตัวบทด้วยลักษณะ 5 ข้อดังกล่าว ถูกสร้างขึ้นจากหุ่นยนต์ในนวนยายซึ่งได้ออกไปข้างนอกด้วย แตกต่างจากการอยู่แค่ในห้องปิด ผู้อ่านได้ทราบจากการเปิดเผยกระบวนการแต่งนิยายซึ่งเป็นลักษณะเมตาฟิสิกซ์ในนวนยายเล่ม 2 หุ่นยนต์ 463AAC ปลอมเป็นมนุษย์ออกนอกบ้านประสบเหตุการณ์ภายนอกมากขึ้น สานสัมพันธ์กับหุ่นยนต์นักล่าชื่อว่า DA1 สัมผัสเหตุการณ์และประสบการณ์จริงแล้วนำมาปรับแต่งเป็นนวนยาย แต่แตกต่างจากที่เธอเคยเขียนเพราะมีความรู้สึกและชีวิตจริงของเธอในนั้นราวกับเป็นเรื่องราวของตนเอง โดย 463AAC พุดถึงเบื้องหลังนวนยายที่เธอทำงานเป็นหุ่นยนต์นักเขียนว่า “‘ก็ไม่ได้เอาตามเหตุการณ์จริงทั้งหมดหรอก ฉันใช้อะไรบางอย่างจากเหตุการณ์จริงแล้วจัดการปิดให้ไปในทิศทางอื่นๆ’ ... แต่ฉันไม่เคยเล่าเรื่องความเศร้าหรือความสุขของตน ทว่าครั้งนี้กลับแตกต่างออกไป มันคล้ายว่าฉันกำลังเล่าเรื่องราวของตัวเอง และนั่นให้ความรู้สึกที่แปลกมากๆ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, pp. 132-133) กระทั่งการเขียนนวนยายเกิดพัฒนาการที่แตกต่าง ได้จึงรู้จักแนวทางประพันธ์ของ 463AAC อย่างดีถึงกับเอ่ยว่า “ไม่เหมือนงานที่ผ่านมาของคุณ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 216)

บทความนี้เป็นการศึกษาผ่านตัวละครหุ่นยนต์ในนวนยายเพื่อพยายามทำความเข้าใจความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์ผิวหนังของหุ่นยนต์ทั่วไปของยุคสมัยนี้ถือว่าเป็นวิทยาการก้าวหน้ามากที่สุด ดูด้วยตาเหมือนผิวมนุษย์มาก ผู้คนในตัวบทมี

¹⁴ ต้นฉบับเขียนว่า AI ตรงกับศัพท์บัญญัติภาษาไทยว่า ปัญญาประดิษฐ์

ปฏิสัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์โดยแทบแยกไม่ออกว่าเป็นหุ่นยนต์ มนุษย์คิดและปฏิบัติกับหุ่นยนต์เสมือนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เริ่มจากเปลี่ยนนอกสุดคือผิวหนังหุ่นยนต์ที่มนุษย์เห็นด้วยตาก่อน ในนวนิยายมีบอกไว้ว่า โลกที่ผู้คนเดินสวนกันไปมา มนุษย์แทบแยกไม่ได้ว่าที่เห็นคือคนจริงหรือหุ่นยนต์กันแน่ เห็นได้จากหุ่นยนต์วิซวลเรดบอกแอนแอนมาลิก้าว่า “ผิวหนังคือวิทยาการที่ก้าวหน้าที่สุดในร่างกายของพวกเขา” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 47) จากนั้นเกิดการเปลี่ยน (transform) สู่การเป็นหุ่นยนต์ชีวภาพ ดำเนินมาถึงจุดที่ผิวหนังสามารถ “รับรู้สัมผัส” ทางกาย ได้ เช่น เย็น ร้อน อ่อน แข็ง และสัญญาณทางกายแสดงการเปลี่ยนแปลงขั้นสุดเมื่อหุ่นยนต์ “มีน้ำตา” ได้เหมือนมนุษย์ ความก้าวหน้าในการแสดงออกซึ่งอารมณ์ทางกายได้เช่นนี้ไม่เคยมีมาก่อน และน้ำตานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้สึกเสียใจ น้ำตาครั้งแรกของคิวิ หุ่นยนต์ชีวภาพตัวที่สองบนโลกนี้เมื่อเขาเข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้าเขากำลังสูญเสียแอนแอนมาลิก้า นั้นแสดงให้เห็นว่าการมีชีวิตและความรักต่อชีวิตนั้นสำคัญเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคิวิในฐานะที่เป็นนีโอเบอร์ลินหุ่นยนต์ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่น่าทึ่งมาก่อน “ผมกำลังถูกพระเจ้าทำให้สมปรารถนาในช่วงเวลาอันโหดร้ายที่สุด ครั้งแรกในชีวิตที่ผมร้องไห้ มันคือต่อหน้าความตายของแอนแอนมาลิก้า น้ำตาไหลออกมาจากตา ลูบลงบนแก้ม” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 188) หุ่นยนต์ชีวภาพเหมือนปัญญาประดิษฐ์สายพันธุ์ใหม่ ทว่าความก้าวหน้าเหล่านี้เป็นเหมือนการเดินกลับสู่ความปกติของความเป็นมนุษย์ที่แสนจะธรรมดา น้ำตาเชื่อมโยงกับการแสดงความรู้สึกทุกซอกและนั่นอาจนับว่าเป็นจุดอ่อนทางอารมณ์ก็ยังได้ แต่เมื่อหุ่นยนต์มีน้ำตา วิซวลเรดเรียกสิ่งนี้ไปอีกระดับที่ยิ่งใหญ่กว่ามนุษย์ รวบรวมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนศูนย์กลางในการมองสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องเดียวกัน

5.1 หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ด้วยการรู้สึก (feeling)

หุ่นยนต์มีความเป็นมนุษย์ด้วยการมีความรู้สึก ไม่ใช่เพราะถูกโปรแกรมไว้อย่างที่มนุษย์เข้าใจ แม้แต่หุ่นยนต์เองยังสงสัยว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการถูกโปรแกรมไว้หรือไม่ หุ่นยนต์ไม่ได้หลอกตนเองว่านี่คือความรู้สึก แต่กลับพยายามทำความเข้าใจว่าทำไมจึงรู้สึก ตอนที่คิวิคุยกับซีโยและถามเธอด้วยบทเขียนว่า “...คุณก็รู้สึกใช่ไหมล่ะ” ‘รู้สึกอะไรคะ’ ‘รู้สึก ว่าตัวเองรู้สึกใจ’ ถึงแม้ว่าข้อความของคิวิถูกส่งมาเป็นตัวอักษร แต่ไม่รู้ทำไม ฉันรู้สึกว่าเขากำลังหัวเราะ เหมือนมีเสียงหัวเราะ จักกรลแผ่มาในข้อความเหล่านั้น” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, pp. 35-36) ตัวบทนี้ยืนยันว่าแม้ซีโยจะไม่รู้สาเหตุอันเป็นที่มาของความรู้สึก แต่กลับเป็นการยืนยันความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริงของซีโย ไม่เกี่ยวกับว่าความจริงแล้วคิวิจะหัวเราะหรือไม่ โดยมีหลากหลายความรู้สึกที่ปรากฏ เช่น แอนแอนมาลิก้าผิดหวังที่นิยายไม่มีตอนจบ¹⁵ บริบทตอนนั้นมีการจัดงานคอนเสิร์ตและเป็นงานอีเวนต์หนึ่งสัปดาห์ (เล่มที่บรรดาแฟนคลับเข้ามาร่วมงานนี้) เป็นเล่มที่ตั้งชื่อเรื่องยาวมากในแบบที่แตกต่างจากขนบการตั้งชื่อเพื่อที่แฟน ๆ จะรู้ในภายหลังเมื่ออยู่ ณ งานอีเวนต์นี้ว่านิยายไม่มีตอนจบ หรือความรู้สึกสับสนของ 463AAC ผลสืบเนื่องจากการใช้ความคิดใคร่ครวญอย่างหนัก¹⁶ ทำให้เครื่องดับ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจาก 463AAC เปลี่ยนหัวใหม่ จึงรู้สึกสับสนในตัวตนอย่างหนักหน่วงรุนแรง สุดท้ายให้ข้อสรุปกับตนว่าไม่ใช่เรื่องของอุปกรณ์ (ฮาร์ดแวร์) แต่เป็นความรู้สึกผิดที่ถูกจับได้ว่าหลอกเป็นมนุษย์ “ไม่ใช่เรื่องของฮาร์ดแวร์แบบนั้น แต่เป็นเรื่องของ *ความรู้สึก*” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 116) ตอนที่เลน่า เด็กน้อยที่อยากเป็นหุ่นยนต์ซึ่งถูกจับได้ว่าที่จริงเป็นมนุษย์ปลอมตัวมา เลน่าบอกว่า “ถ้าหนูเป็น

¹⁵ ดูเพิ่มเติมในหัวข้อ 4.4 การล้อเลียนขนบการแต่งนวนิยาย ซึ่งความรู้สึกผิดหวังของหุ่นยนต์จากการพบว่านิยายไม่จบตามขนบและตัวละครวิจารณ์นิยายที่ไม่เป็นไปตามขนบอันเป็นลักษณะเมตาฟิสิกซ์

¹⁶ นอกจากความรู้สึกที่หุ่นยนต์มีแล้ว สิ่งนี้สัมพันธ์กับการคิดรวมถึงการตั้งคำถาม ดูเพิ่มเติมการอธิบายประกอบบริบทในหัวข้อ 5.3 หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ด้วยการคิดและตั้งคำถาม (thinking and questioning)

คอมพิวเตอร ก็จะไม่ตองรูสึกเศรร้าอยางนี้ใชใหมคะ คงจะตินะ” ไตจิ หุ่นยนต์ที่อยูดวยในขณะนั้นพูดคนเดียวในใจวา “พวกเราเอไกรูสึกเศรร้าเหมือนกัน อยางในตอนนี้ผมก็รูสึกเศรร้าแทนเธอ เศรร้ามาก ๆ เลยดวย” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 125) นันหมายความวาหุ่นยนต์รูสึกเศรร้าที่เห็นมนุษย์อยากเปนหุ่นยนต์เพื่อที่จะไมเศรร้า ทั้งที่จริงแลวหุ่นยนต์ก็รูสึกเศรร้าไดเหมือนกัน ความรูสึกเปนความจริง เช่น รูสึกรักโดยไม่รูนิยามมากอนและไม่อาจกำหนดนิยาม บริบทขณะนั้น นาโอโตะกำลังสนทนากับชิโยะซึ่งกำลังสับสนวาหุ่นยนต์รูสึกรักไดไหม รวากับเธอกำลังมีความรักและอยากทำความเขาใจความรัก ดังตวยอยางบทสนทนาที่นาโอโตะบอกชิโยะวา

“... เธอรูสึกรักไดแมจะไม่รูนิยามของมัน อีกอยางนะ มนุษย์หลายคนก็รูสึกรัก ทั้งที่ไมอาจกำหนดนิยามของความรัก เหมือนกับเธอนันแหละ”

(Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, pp. 207-208)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเดิมที่หุ่นยนต์ไมมีความรูสึก บทสนทนาระหวางชิโยะกับแอนแอนมาลิกาเกี่ยวกับความรักที่เห็นพองไปในทางเดียวกันในนวนิยายเลม 1 วา “พวกมนุษย์รูสึกไดนี้นา แตพวกเราไมรูสึก” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 58) คากลาวนี้ยืนยันวาหุ่นยนต์ไมรูสึก (ที่จริงเปนเพียงความไมแน่ใจหรือความสับสนเพราะยังไมไดเผชิญกับสถานการณ์ที่ไดเรียนรูและเขาใจวาตนก็รูสึก) แตชวงทายของเลม 1 ชิโยะไดแสดงความรูสึกผานคาพูดในการขอนอนในห้องของเจ้านายวา “ฉันก็รูสึกไมคอยมั่นค่นะคะ ... คินนี้ขอนอนที่นี้ไดไหมคะ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 206) ทาที่อยากอยูใกล ๆ อาจถูกมองวาเปนรูปแบบหนึ่งของความรักได แมหุ่นยนต์จะสื่อสารวาไมรูจักความรักก็ตาม สดทายความรูสึกทั้งของหุ่นยนต์และมนุษย์ก็ไมตางกัน แมวาสิ่งที่ปรากฏจะเป็นแคกระแสไฟที่เดินตามสายไฟของหุ่นยนต์หรือฮอรโมนที่แล่นไปตามเส้นเลือดของมนุษย์ ในความตางก็มีความเหมือน “แตความรูสึกของเจ้านายก็เปนแคฮอรโมนที่แล่นไปตามเส้นเลือดนะคะ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 206) ความรูสึกของหุ่นยนต์และมนุษย์ก็เหมือนกันและเราตางก็รูสึกโดยไม่ตองรูจักนิยามของสิ่งนั้นมากอน แมกระทั่งนิยามของความรัก (รัก) ก็รับเอาอิทธิพลหรือปัจจัยภายนอกเขามา ดังที่แอนแอนมาลิกาก็บอกชิโยะวา

“จริง ๆ แลว...ไมใชแคพวกเราหรอก พวกมนุษย์ที่เขียนเรื่องความรักก็ไมรูเหมือนกันวา ความรักคืออะไร แครูสึกวาแบบนี้คือรักเพราะถูกวรรณกรรมหรือละครที่วิบอมากมาเทานันแหละ”

(Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 57)

คอมพิวเตอรในนวนิยายมีคุณสมบัติบางอยางที่เหนือขีดจำกัดของมนุษย์ อาทิ ความจดจอตอเนื่อง ความมุ่งมั่นไมรูจักเหน็ดเหนื่อย การคิดอยางมีเหตุผล ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูล และการสืบค้นที่ทรงประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้ล้วนเปนทักษะพื้นฐานและทักษะวิชาการที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของมนุษย์ แตอาชีพที่ใช้ทักษะอยางอาชีพนักเขียนนัน แมจะดูเหมือนแคปรบรายละเอียดจากโครงเรื่องที่ติดตามกระบวนการการแต่งเรื่องแตก็ถือเปนงานสร้างสรรค์ ปัญญาประดิษฐ์บนโลกภายนอกนวนิยายในปัจจุบันเริ่มทำงานทางดานศิลปะไดดีขึ้น ขอเท็จจริงนี้ยังถูกเขียนไวในหนังสือที่วา “แมแตในแวดวงที่มนุษย์ถือวาเปนงานสร้างสรรค์โดยตรงอยางศิลปะ ดนตรี หรือวรรณกรรม AI ก็เริ่มจะทำได้บางแลว และคงจะทำได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ดวยมนุษย์อยางพวกเราจึงควรเตรียมตัวเตรียมใจได้แล้ววางานประเภท “ครีเอทิฟ” เองก็หนีไม่พ้นถูก AI แย่งงานเช่นกัน” (Tasaka, 2019, pp. 110-111)

ในนวนิยาย มนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลผู้มีอัจฉริยภาพในความหมายที่ว่าฝึกฝนสร้างขึ้นและพรสวรรค์ในความหมายที่ทักษะติดตัวมาโดยแยกออกจากการฝึก ถูกบันทึกด้วยหุ่นยนต์ที่สามารถเขียนต้นฉบับและเป็นที่ต้องการของคนอ่าน ความขัดแย้งหลักกันในตัวเองหรือเรียกว่าเป็นแนวคิดที่มีลักษณะของความย้อนแย้ง (paradox) ปฏิเสธแนวคิดแบบสมัยใหม่ แต่ในขณะเดียวกันก็รับเอาแนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ในบางเรื่อง อย่างเช่นการปฏิเสธมนุษย์ผู้เขียนวรรณกรรม แต่ในขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากเรื่องเล่ากระแสน้ำของมนุษย์มาสร้างเป็นวรรณกรรมในนามของนักเขียนหุ่นยนต์ บทสนทนาระหว่างเจ้านาย (สรรพนามแทนคำว่า “ผม” ในตัวอย่าง) กับซีโยะหุ่นยนต์นักเขียน ตอนแรกเข้าใจว่าซีโยะเขียนนวนิยายเอง เขายังชมว่าเรื่องนี้ดีมาก ควรส่งประกวดเพื่อหวังคว้ารางวัลวรรณกรรม A Literature ตอนหลังเขารู้ว่าเธอเขียนมาจากคำพูดของคนบ้า จึงปฏิเสธวรรณกรรมที่เขียนโดยมนุษย์ ดังตัวอย่าง

“คำพูดของคนบ้าจะเป็นวรรณกรรมได้อย่างไร” ผมตะโกน แต่ซีโยะตอบมาด้วยเสียงราบเรียบ

“ตอนที่อ่านครั้งแรก เจ้านายยังบอกเลยว่ามันดี และอีกอย่าง...เขาไม่ใช่คนบ้าธรรมดา”

(Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 151)

มรดกกรรมของผู้แต่ง ที่โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) เคยเสนอไว้นั้น เกี่ยวข้องกับนวนิยายชุด *วรรณกรรมที่แท้จริงนั้น ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก* แนวคิดเรื่องมรดกกรรมของผู้แต่ง “อยู่ที่การคืนเสรีภาพให้แก่ผู้อ่านและลดความสำคัญของผู้สร้าง” (Manas, 2006, p. 184) ด้วยแนวคิดนี้นวนิยายแสดงความขัดแย้งโดยยังหมกมุ่นกับผู้แต่งนวนิยาย มนุษย์เจ้านายของหุ่นยนต์ซีโยะนั้นยอมรับอำนาจของผู้ประพันธ์ในการกำหนดความหมายและคุณค่าของวรรณกรรม ต่อมากลับปฏิเสธความเป็นวรรณกรรมและคุณค่าที่เขียนโดย (มีที่มาจาก) ตัวมนุษย์ผู้นั้น ทั้งที่ก่อนหน้านี้ยังชื่นชมตัวนิยายโดยไม่เกี่ยวกับใครแต่งและไม่สนใจว่าเป็นใคร แสดงให้เห็นอคติเกี่ยวกับการให้ความหมายเกี่ยวกับผู้แต่งซึ่งกีดกันการอ่านวรรณกรรมที่แท้จริงเนื่องจากยึดมั่นกับการให้คุณค่าแก่ตัวบุคคลที่เขียนวรรณกรรม

ส่วนการพัฒนาทักษะที่เพิ่มเข้ามาในตอนหลังคือทักษะการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม พิเศษตรงที่หุ่นยนต์แสวงหาประสบการณ์ของตนมาปรับใช้ในการเขียน เล่าเรื่องจากชีวิตจริงแม้จะมีปรับเปลี่ยนก็ตามทว่ายังมีความจริงในนั้น ซีโยะอยากได้ประสบการณ์จริงที่ฝรั่งเศส, 463AAC ก็เขียนเรื่องที่ต่างออกไปเมื่อมีความสัมพันธ์ (รู้สึกรัก) กับโดจิ ประสบการณ์หนีออกจากบ้านสู่หอดูดาวของแอนแอนมาลิก้ากลายเป็นนิยายและสื่อเรื่องจริงจากประสบการณ์ที่แฝงฝังอยู่ นาโอโตะรับรู้ได้เมื่ออ่านนิยายนั้น และอาการ *เพลอไฟล์* ไส่ลงไปในนิยายของแอนแอนมาลิก้าช่วงท้ายของเล่ม 3 แสดงภาวะเพลอสติของหุ่นยนต์ได้ไม่ต่างจากมนุษย์

แม้ภาพกว้างหรือมุมมองจากระยะไกลที่เห็น ความสัมพันธ์ระหว่างหุ่นยนต์กับมนุษย์ เป็นไปในลักษณะหุ่นยนต์เข้ามามีบทบาทบันทึกการดำรงชีพของมนุษย์ ทั้งหน้าที่การงานที่เคยเป็นของมนุษย์ก็เปลี่ยนเป็นหุ่นยนต์ทำหน้าที่ ในสายงานสร้างสรรค์การประพันธ์นั้น มนุษย์เผชิญความสูญเสียหน้าที่การงานถึงขั้นต้องตกงาน ท่ามกลางความสัมพันธ์ที่มีความขัดแย้ง ไม่ลงรอยกัน คิวที่เป็นหุ่นยนต์ทหาร (นีโอเบอร์ลิน) ไม่ยอมถูกรอรับโดยเจ้านาย เช่น ไม่ทำตามคำสั่ง เถียงเจ้านาย ที่สุดก็เป็นภาพภายนอก อีเดียกิ (มนุษย์) กับคิว (หุ่นยนต์) เมื่อต้องไกลห่างก็คิดถึงกันและรู้สึกรักกันได้ ดังที่ปรากฏในนวนิยายเล่ม 3 หลังจากอีเดียกิคิดทบทวนเรื่องราวระหว่างคิวกับเขาแล้วพบว่า “แต่พอมาคิดดูดี ๆ แล้ว เอาจริง ๆ ผมก็คิดถึงเจ้านั้นเหมือนกันนะ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 43) บทพูดคนเดียวในใจนี้ อีเดียกิเรียกคิวว่าเจ้านั้น

แม้คิวจะเกลียดชังเจ้านายของตนในคราวที่อยู่ร่วมกัน พอห่างกันเข้าก็คิดถึง เหตุการณ์นี้ไม่ได้แปลว่าเขาเกลียดเจ้านายจริง ๆ แต่อาจมองได้ว่าเป็นความรู้สึกน้อยใจที่เขาไม่สามารถรับรู้มิตรภาพของเจ้านายที่ส่งมาได้ การที่คิวโดนลบ

ความทรงจำ เขานึกชื่อเจ้านายของเขาขึ้นมาได้ การนึกถึงในช่วงเวลาก่อนดับสูญในห้วงยามเปลี่ยนผ่านราวกับวินาทีแห่งความเป็นความตาย พอจะอนุมานได้ว่าที่จริงใครกันที่ติดค้างอยู่ในใจหรือให้ความสำคัญกับใคร มนุษย์ที่คิดได้ถึงเพียงสองชื่อ ด้วยอาการราวกับติดพ้อว่า “อึเคยูกิแล้วก็ชิโยะ ทั้งสองชื่อนั้นไม่มีใครรักผมจริง ๆ เลยสักคนเดียว” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 26) และนั่นเองที่ทำให้เข้าใจได้ว่าหุ่นยนต์ก็ต้องการความรักและเป็นที่รักของอึเคยูกิ (เจ้านาย) และชิโยะ (หุ่นยนต์สาว)

ชายชราพูดกับชิโยะว่า “ใช่ มันก็เหมือนกันแหละ มันต่างกันตรงไหนล่ะ บางทีถ้าผ่าหัวของฉันทออกมา เราอาจเห็นสายไฟก็ได้นะ หรือเห็นเส้นเลือด มันต่างกันตรงไหนล่ะ เธอต้องชาร์จไฟ ใช่ แล้วใครกันล่ะที่ต้องกินข้าววันละสามหน” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 223) ความรู้สึกทุกอย่างไม่ว่าจะดีใจ เสียใจ หดหู่ ผิดหวัง เศร้า คิดถึง รัก น้อยใจ ฯลฯ ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นความรู้สึกว่าตนก็คือมนุษย์ สิ่งนี้ได้รับการยืนยันอย่างหนักแน่นจากชายชราข้างบ้านนาโอโตะว่าเหมือนกันในแง่ของผลที่เกิดขึ้นเป็นความรู้สึก อย่างไรก็ตามแม้ชายชราจะไม่ยืนยันว่าหุ่นยนต์กับมนุษย์รู้สึกได้เหมือนกันก็ไม่ได้หมายความว่าความรู้สึกของหุ่นยนต์ไม่ใช่ความจริง หุ่นยนต์ยังคงรู้สึกในแบบที่ตนรู้สึก เพียงแต่หลายครั้งยังอยู่ในขั้นตอนความสงสัยว่าสิ่งที่รู้สึกคืออะไรกันแน่ และทำไมจึงรู้สึก

5.2 หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ด้วยมีความทรงจำ (memories)

มนุษย์ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตเดียวที่มีความทรงจำ บทสนทนาระหว่างมนุษย์ชายชรากับชิโยะแสดงให้เห็นว่า หุ่นยนต์มีความทรงจำ แม้จะแสดงว่าชิโยะไม่รู้จักสิ่งที่เรียกว่า “ความทรงจำ” ในแบบที่มนุษย์สื่อสารแต่ไม่ได้หมายความว่าชิโยะไม่มีสิ่งนั้น ชิโยะพยายามทำความเข้าใจด้วยการส่งคำถามเกี่ยวกับการเรียกความทรงจำที่เธอมีว่าอยู่ในแบบไฟล์ที่บันทึกไว้หรือไม่ และได้รับการยืนยันจากชายชราว่าเหมือนกัน อ่านตัวอย่างทั้งหมดได้ในนวนิยายเล่ม 1 (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 223) บริบทในนวนิยายสร้างหุ่นยนต์ที่มีการกักเก็บความทรงจำในวิถีของหุ่นยนต์ แต่ที่สุดแล้วคือความทรงจำไม่ต่างจากมนุษย์

ความเข้มข้นของการให้ความหมายหรือคุณค่าแก่ความทรงจำ เห็นได้ชัดในโดจิและคิว หุ่นยนต์ที่ถูกลบข้อมูลส่วนหนึ่งหายไป การสูญหายของข้อมูลมีค่าเท่าการสูญเสียความทรงจำ สำหรับโดจิแม้จะจำไม่ได้ว่าเคยฆ่ามนุษย์หรือไม่ (แต่ความรู้สึก ๆ บอกว่าใช่ เคยฆ่า ซึ่งจะเชื่อมกับความรู้สึกที่เป็นปัจจัยที่ทำให้หุ่นยนต์เป็นมนุษย์) การเสียความทรงจำบางส่วนส่งผลให้เขาตั้งคำถามว่า “ทำไมมนุษย์ถึงเป็นแบบนี้กันนะ เขาถือดีอย่างไรมาลบความทรงจำของผม เขาไม่ถามแม้แต่ฉันว่าผมอยากเก็บมันไว้ไหม เขากลับผมจะทนไม่ได้ที่เคยเป็นฆาตกรหรือ บางทีผมอาจทนได้มากกว่านี้ก็ได้ หากผมจำได้ถึงวินาทีสังหาร การลืมเลือนไปแล้วไม่แน่ใจว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างทำให้ผมรู้สึกแหว่งภายในและรู้สึกว่าเป็นการไม่ให้เกียรติผู้ตาย รู้สึกแย่ไปเสียทุกจุดเลย” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, pp. 154-155)

หุ่นยนต์สามารถนึกถึงมนุษย์ที่ตายไปแล้วได้ การนึกถึงคือการทำงานของความทรงจำ จากบทสนทนาชิโยะคุยกับชายชรา (โนบุโอะ) ในประเด็นเรื่องความตาย แม้ร่างกายมนุษย์จะไม่อยู่แล้วแต่คงอยู่ในความทรงจำของหุ่นยนต์ได้ การนึกถึงเป็นการให้เกียรติผู้ตายแม้จะตายก็ยังอยู่ในความทรงจำ และนั่นย้อนไปสู่คำพูดของชายชราที่ว่า “ถ้าเธอยังนึกถึงฉัน ฉันก็ยังไม่ได้ตายจากเธอ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 223) เป็นการให้ความหมายของการดำรงอยู่ในรูปแบบความทรงจำ ส่วนคิวกิรู้สึกเป็นเจ้าของความทรงจำเช่นเดียวกับโดจิ สำหรับคิวกิแล้วการลบข้อมูลเท่ากับการถือวิสาสะเข้ามาขโมยความทรงจำ หุ่นยนต์รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของความทรงจำและการสูญเสียตัวตน ความทรงจำกำหนดตัวตนทั้งที่ยังโยงถึงเรื่องความรู้สึกที่สัมพันธ์กับผู้คนสมควรได้รับการจดจำ

5.3 หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ด้วยการคิดและตั้งคำถาม (thinking and questioning)

กระแสน้ำเป็นสภาวะของมนุษย์ ซึ่งจะสัมพันธ์กับการที่บทความนี้พิสูจน์ว่าหุ่นยนต์เป็นมนุษย์ด้วยการคิดและตั้งคำถาม รูปแบบหนึ่งของการคิดคือการมีกระแสน้ำ หุ่นยนต์มีพัฒนาการแสดงให้เห็นกระแสน้ำมากขึ้นเรื่อย ๆ จนชัดเจนที่สุดในเล่มสุดท้าย การคิดในรูปของการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องผิด-ถูก ที่ไม่ใช่เส้นแบ่งตายตัวอีกต่อไป ชิโยะคิดเกี่ยวกับมนุษย์ที่สูญเสียอาชีพในโลกที่หุ่นยนต์เข้ามาทำงานแทนมนุษย์แล้วในทุกสายอาชีพ คนที่ไม่พยายามมากพอจึงพ่ายแพ้ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ที่จริงเขาพยายามมากที่สุดแล้ว การคิดของชิโยะเป็นการปฏิเสธแนวคิดเรื่องปัจเจกชนเป็นต้นเหตุสำคัญ โดยหันมาทำความเข้าใจเรื่องโชคชะตาที่กำหนดไว้แล้ว สิ่งนี้อาจถูกมองว่าเป็นระบบโครงสร้างสังคมขนาดใหญ่ที่ครอบงำหนทางปัจเจกชนตัวตนและจิตใจในหุ่นยนต์ ประเด็นนี้ตรงกับแนวคิดของเรอเน เดการ์ต (René Descartes) นักคิดทรงอิทธิพลในศตวรรษที่ 17 วาทะโด่งดังที่ว่า “I think, therefore I am.” (ฉันคิด, ฉันทิ้งเป็นอยู่) เดการ์ตเสนอภาพของปัจเจกที่ตระหนักถึงการมีอยู่ของตัวตนในฐานะที่เป็นผู้คิด แนวคิดของเดการ์ตเป็นแนวคิดสมัยใหม่ (modernism) ซึ่งให้ความสำคัญกับการคิดอย่างมาก และสัมพันธ์กับตัวตน คุณสมบัติที่เป็นสาระสำคัญของมนุษย์และแนวคิดแบบเหตุผลนิยม (Rationalism) ซึ่งเห็นว่าเหตุผลคือแก่นแท้ที่เป็นสากลซึ่งแยกมนุษย์ออกจากสัตว์ (Apinya, 2018) ดังนั้นเมื่อหุ่นยนต์ 463AAC รู้จักคิดใช้เหตุผลจึงมีสถานะเป็นมนุษย์ขึ้นมา เพราะความคิดนั้นก่อร่างสร้างตัวตนโดยแยกเอาสภาวะที่ไม่ใช่มนุษย์ออกไปนั่นเอง

ชิโยะสนทนากับนาโอโตะเกี่ยวกับมนุษย์ที่เคยทำงานเป็นนักเขียนแล้วไม่ได้ทำงานนี้อีก พวกเขาปรับตัวไม่ทันสังคมโลกหรือตกยุคแต่ก็ไม่ใช่คนผิด นาโอโตะพูดกลับไปว่า ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปก็ทำร้ายเขาเอาการ แต่ชิโยะกลับถามเพื่อยืนยันความเข้าใจของเธอเองว่าหุ่นยนต์และเจ้านายหุ่นยนต์เป็นฝ่ายผิดแบบนั้นหรือไม่ ทำให้นาโอโตะต้องพูดให้ชิโยะเข้าใจว่าแม้ฝ่ายหนึ่งไม่ผิดก็ไม่ได้แปลว่าอีกฝ่ายต้องผิด หุ่นยนต์นักเขียนไม่ผิด บทสนทนาสื่อแนวคิดเรื่องการมองทุกอย่างเป็นด้านตรงข้าม ดังที่นาโอโตะบอกชิโยะแต่อาการย่นหัวคิ้ว อาการทางกายแสดงให้เห็นว่าเธอใช้ความคิดมากจนเขาต้องบอกว่าหุ่นยนต์ไม่ต้องคิดมากเรื่องนี้ ดังบทสนทนาว่า

“ทุกเรื่องไม่ได้มีแค่คนที่ผิดกับถูกหรอกมั้ง ไม่ใช่ว่าพอเขาไม่ผิด ก็ต้องแปลว่าเราผิด มันไม่ได้ตรงกันข้ามกันไปหมดทุกอย่าง ความถูกต้องไม่ได้คิดง่ายแบบนั้น โลกนี้มันซับซ้อน และสิ่งต่างๆ ก็ผิดๆ ถูกๆ ปนกันไปนั่นแหละ อีกอย่างนะนะ ถึงใครจะผิดบ้างนิดหน่อยก็ไม่ใช่ว่าเรื่องคอขาดบาดตายด้วย”

ชิโยะย่นหัวคิ้ว แต่ผมง่วงเต็มทนแล้วเลยตัดบทว่า

“คอมพิวเตอร์ไม่ต้องคิดมากเรื่องนี้หรอกชิโยะ”

“แต่...”

“เอาน่า ฉันง่วงแล้วละนะ”

(Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 205)

หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ด้วยการตั้งคำถาม (questioning) มีการตั้งคำถามในแบบตัวละครสื่อสารกับผู้อ่าน (หากตีความว่าคุณคือผู้อ่าน) ที่ว่า *คุณจะรู้สึกอย่างไรถ้าคุณตื่นมาแล้วหน้าตาของคุณเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง* (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 111) เป็นคำถามที่หุ่นยนต์ 463AAC ถูกเปลี่ยนหัว สัมผัสเปลี่ยนเป็นสัมผัสอ่อน ซึ่งเจ้าของหัวใหม่เห็นว่าดูเป็นของปลอมไม่เหมือนของจริง แม้ว่ารูปลักษณ์กายภาพก็เป็นของปลอมอยู่แล้วแต่ต้องการของปลอมที่ดูเหมือนจริง 463AAC คิดใคร่ครวญตั้งคำถามถึงการได้หัวใหม่ในแง่ของการสูญเสียตัวตน ความน่าสนใจก็คือหุ่นยนต์ตระหนักถึงตัวตน การสงสัยถึงการดำรงอยู่

ของตัวตน จะยังเป็นตัวตนที่มีหรือไม่มี ตั้งคำถามทำไมจึงมีความคิด ทำไมจึงมีจิตใจ “ทำไมจึงมี” แสดงถึงการยืนยันการมีอยู่ของสิ่งนี้ซึ่งก็คือความคิดและจิตใจ การตั้งคำถามของ 463AAC เป็นคำถามปรัชญาหนักหน่วงถึงขนาดเครื่องดับ การคิดและจิตใจส่งผลต่อร่างกาย คำอธิบายนี้ยืนยันว่านามธรรมส่งผลต่อรูปธรรมหรือสิ่งที่ปรากฏเห็นได้ สิ่งที่เกิดขึ้นจึงมีต้นเหตุจากความคิดผสมอารมณ์ความรู้สึกที่ท่วมท้น ทำให้ประมวลผลหนักจนเครื่องดับในที่สุด นาโอโตะยังเข้าใจว่าดับเพราะทำงานหนักแต่ที่จริงเป็นเรื่องของความคิดที่มีชุดคำถามจำนวนมหาศาลเกินกว่าจะประมวลผลไหว “ฉันไม่รู้หรือว่าตัวเองมีวิญญาณไหม ทำไมเธอถึงคิดอะไรแบบนี้ เธอเขียนนิยายไปไม่ใช่เหรอ AAC” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 115) การตั้งคำถามถึงสิ่งที่ทำให้หุ่นยนต์แตกต่างกันนั้นมาจากข้างในลึกซึ่งระดับจิตวิญญาณ

นอกจากนี้การใช้ความคิดของหุ่นยนต์ 463AAC แตกต่างจากตัวตนเดิมที่ใช้ความรู้สึกเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับวิถีของหุ่นยนต์นักเขียนนวนิยายโรติก เรียกว่าย้วยเร่งเร้าความต้องการหรือความรู้สึกทางเพศให้เกิดขึ้นซึ่งถือเป็นการเน้นอารมณ์ส่วนการใช้ความคิดตั้งคำถามที่สืบเนื่องจากกายภาพที่เปลี่ยนไปเป็นการเปลี่ยนมาใช้ความคิดซึ่งเป็นอีกด้านที่เธอไม่คุ้นเคย รวมถึงมิติทางปรัชญาที่แฝงอยู่จากคำถามที่เธอคิดหาคำตอบที่หากได้คำตอบมาก็จะนำไปสู่คำถามใหม่ได้เรื่อย ๆ ยิ่งแสดงให้เห็นว่า นวนิยายชุดนี้ไม่ใช่แค่ไลต์โนเวล ดึงหน้าปกรูปการดูหญิงสาวซึ่งอาจสื่อให้คนอ่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องเบาสมอง การเล่นกับความคาดหวังของผู้อ่านซึ่งความขัดแย้งไม่ตรงปก ในแง่หนึ่งเป็นอรรถรสของการเสพบันเทิงคดี ทว่าเนื้อหาข้างในสอดแทรกประเด็นปรัชญาที่หนัก อีกทั้งการใช้ความคิดของหุ่นยนต์เป็นส่วนหนึ่งในการนำพาผู้อ่านให้คิดและตั้งคำถามไปด้วย

บทสนทนาระหว่างหุ่นยนต์วิช่วลเรดกับแอนแอนมาลิγάเกี่ยวข้องกับมนุษย์ที่มีสมองจักรกลและหุ่นยนต์ที่สืบพันธุ์ได้จะยังเรียกว่าเป็นมนุษย์และหุ่นยนต์อยู่หรือไม่ เป็นบทสนทนาที่หนักหน่วงในแง่ปรัชญาของการเป็นหรือการเป็น (being) หากมีบางอย่างเพิ่มหรือเปลี่ยนเข้ามา สิ่งนั้นจะยังถือเป็นสิ่งนั้นอยู่หรือไม่ ดังที่วิช่วลเรดถามแอนแอนมาลิγάว่า “แล้วหุ่นยนต์ที่สืบพันธุ์ได้ยังเรียกว่าเป็นหุ่นยนต์อีกหรือเปล่าละ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, pp. 84-85) กระตุ้นเตือนผู้อ่านให้คิดสงสัยเกี่ยวกับนิยามของความเป็นมนุษย์และหุ่นยนต์ และ “การเป็น” นี้ก็ย้อนให้นึกถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับสถานะความเป็นวรรณกรรม จากชื่อนวนิยาย วรรณกรรมที่แท้จริงนะ ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรือ ต้องเป็นคอมพิวเตอร์ที่เขียนเท่านั้นหรือจึงจะเป็นวรรณกรรมที่แท้ คำตอบจากคำถามนั้นซึ่งเปิดกว้างมากกว่าที่จะตอบให้จบสิ้น สิ่งสำคัญไม่น่าใช่คำตอบแต่เป็นคำถามสะกิดใจให้หวนคิดเกี่ยวกับนิยามอีกครั้ง

5.4 หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ด้วยการขัดคำสั่ง (insubordination)

หุ่นยนต์สามารถขัดคำสั่งได้ เห็นได้จากเหตุการณ์ในบ้านที่แอนแอนมาลิγάดูข่าวแต่งงานระหว่างมนุษย์กับคอมพิวเตอร์และส่งลิงก์ให้ 463AAC ดูด้วย สิ่งที่ปรากฏในข่าวคือคอมพิวเตอร์นักข่าวก็ยังรายงานข่าวการแสดงความรักระหว่างคอมพิวเตอร์กับมนุษย์ว่าเป็นการทำตามคำสั่ง ในข่าวต้องการบอกว่าไม่ใช่ความรักแท้จริงแต่เป็นการทำตามคำสั่งที่มนุษย์บังคับไว้แล้ว แอนแอนมาลิγάและ 463AAC ในฐานะหุ่นยนต์ผู้รับชมข่าวขณะนั้นพูดคุยแสดงความคิดเห็นว่าที่จริงหุ่นยนต์ไม่ทำตามคำสั่งก็ได้ซึ่งเป็นสิ่งที่คอมพิวเตอร์ด้วยกันน่าจะรู้

คำสั่งที่มนุษย์ตั้ง (โปรแกรม) ไว้และเป็นกฎที่หุ่นยนต์ทั่วไปยอมรับและทำตามที่ว่า หุ่นยนต์จะต้องไม่ทำร้ายมนุษย์ในคราวที่เลน่า ตัวละครมนุษย์ถามเพื่อยืนยันว่าไฉนจะไม่มันทำร้ายใคร เลน่าบอกไฉนว่า “หนูชอบพี่ เพราะพี่บอกว่าจะไม่มันทำร้ายใคร กฎบัญญัติไว้แบบนี้ใช่ไหมคะ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 125) แต่ได้ใจซึ่งเป็นหุ่นยนต์ทหารสามารถทำร้ายมนุษย์ได้พูดในใจว่า “ผมพูดแบบนั้นกับแอนแอนมาลิγάและคุณชิโรกุ แต่ว่าผมโกหกต่างหากละ ผมนะมันชี้ทำร้าย ใครจะทำร้ายเลยแหละ” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020a, p. 125) หุ่นยนต์โกหกได้เหมือนมนุษย์แต่เผยให้เห็นความซื่อตรงที่เขาไม่ได้หลอกตนเองและรู้ว่าตนมีการเป็นแบบนั้น

การไม่ทำตามคำสั่งของหุ่นยนต์ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์รู้ เพราะหุ่นยนต์ลอกมนุษย์ ปิดบังอำพรางไว้ แสดงให้เห็นความซับซ้อนในการแสดงออกที่มีเบื้องหลัง สิ่งเหล่านี้ยืนยันภาวะซับซ้อนของหุ่นยนต์ไม่ต่างจากมนุษย์

5.5 หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ที่มีจิตใจ (spirit)

สิ่งที่มนุษย์ (ฮิเดยูกิ) สงสัยว่าหุ่นยนต์มีตัวตนและจิตใจนั้นมีความเป็นไปได้ แม้ในเรื่องไม่ได้บอกอย่างตรงไปตรงมาว่าหุ่นยนต์มีจิตใจเหมือนมนุษย์ แต่ในระดับการอ่านตีความเปิดช่องให้กับสถานะนามธรรมบางอย่างภายในหุ่นยนต์มีผลต่อการทำงานหรือหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในบทความนี้เรียกว่า “จิตใจ” ในเมื่อหุ่นยนต์ฮาจิโกะมีโปรแกรมทุกอย่างเหมือนควิกเวนโปรแกรมพิเศษของนีโอเบอร์ลินซึ่งใช้ทางการทหารเท่านั้น ทำไมฮาจิโกะไม่สามารถเขียนนิยายที่ดีพอตามมาตรฐานของฮิเดยูกิได้ ในที่สุดเขาก็ตกผลึกว่าเป็นไปได้ที่จะมีจิตใจอยู่ในหุ่นยนต์ ดังที่ตัวละครกล่าวว่า “หรือจะบอกว่าไม่ใช่เพราะโปรแกรม แต่เป็นเพราะ...” คุณฮิเดยูกิเหม่อมองภาพเขียนที่ติดไว้บนผนัง ‘เพราะนั่นคือควิกเวนเธอ จะบอกว่ามีตัวตนและจิตใจอยู่ในพวกเธอ ทำให้แตกต่างกันอย่างนั้นรี’” (Roar-Rueanaimahasamuth, 2020b, p. 32) นี่จึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนสภานามธรรมในหุ่นยนต์ในระดับที่ยืนยันความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์ตั้งแต่แรกได้ตามบริบทเฉพาะในนวนิยายชุดนี้

แม้เรื่องของตัวตนและการดำรงอยู่ของหุ่นยนต์จะไม่ใช้เรื่องใหม่ เช่นมีผู้วิจารณ์ไว้ในบทความเรื่อง *เมื่อ AI รู้สึกภายในใจเป็นหมื่นล้านคำ: ขวนอ่าน Klara and the Sun ของ Kazuo Ishiguro* วิเคราะห์นวนิยายเรื่องดังกล่าวของคาซุโอะ อิชิกุโร โดยทิ้งท้ายอารมณ์ความรู้สึกของปัญญาประดิษฐ์เป็นคำถามที่ไม่มีคำตอบ (Kanchat, 2021) แต่บทความวิจัยนี้เสนอว่าหุ่นยนต์มีความรู้สึกรวมอยู่ในปัจจัยทั้ง 5 ข้อที่ทำให้หุ่นยนต์มีความเป็นมนุษย์ ในรูปแบบดำรงอยู่ในการทำงานหรือประมวลข้อมูลบนอุปกรณ์เทคโนโลยี โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและความเป็นไปได้ที่เงื่อนไขต่าง ๆ ตามกฎพื้นฐานทางธรรมชาติทั้งปวงในความหมายกว้างที่สุด (ไม่ได้อยู่เหนือธรรมชาติ) และความเป็นมนุษย์ตั้งแต่แรกโดยเฉพะอย่างยิ่งในระดับนามธรรมของหุ่นยนต์ มิใช่แค่วิทยาการทางชีววิทยาเหมือนมนุษย์ แต่เป็นจากภายในแล้วค่อยเผยออกมาชัดเจนผ่านการเผชิญเรื่องราวต่าง ๆ แล้วนำมาเป็นเนื้อหาของนวนิยายชุดนี้และเป็นวัตถุดิบในการทำงานของหุ่นยนต์นักเขียน

เมื่อเห็นความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์แล้ว นำแนวคิดหลังมนุษย์นิยมมาวิเคราะห์เพิ่ม เพื่อมองหุ่นยนต์ในฐานะสิ่งที่ถูกมองว่าต่ำกว่ามนุษย์และท้าทายแนวคิดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เริ่มจากทบทวนศัพท์หลังมนุษย์นิยม เช่นที่ วสันต์ (Wasan, 2021) เขียนไว้ว่า “Post-humanism คือกระแสความคิดที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีการมองมนุษย์จากอุดมคติแบบมนุษย์นิยมซึ่งเป็นผลมาจากกระแสความคิดในยุคแห่งแสงสว่างทางปัญญา (Enlightenment)” (p. 241) หรืออีกตอนหนึ่งว่า “แนวคิดหลังมนุษย์นั้นไม่ได้มี ‘ความเป็นแบบเดียว’ ทว่าเคลื่อนย้าย ‘อยู่ในระหว่าง’ ... สิ่งที่เราเรียกว่า ‘ชีวิต’ จึงไม่ได้หมายถึงแค่มนุษย์หรืออะไรที่มีลักษณะทางชีวภาพเท่านั้น แต่หมายรวมถึงกระบวนการอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ด้วย (เช่น เครื่องจักร สิ่งของ สมอกล เป็นต้น) มนุษย์ไม่ได้เป็นศูนย์กลางอีกต่อไป ในทางตรงกันข้าม แนวคิดหลังมนุษย์เสนอและเชิดชูความหลากหลายของชีวิต ทั้งที่แตกต่างและไม่มีลำดับขั้นและมีลำดับขั้น กล่าวคือยอมรับระดับที่แตกต่างของปัญญาและความสร้างสรรค์ของสิ่งต่าง ๆ ” (Wasan, 2021, p. 244) จากแนวคิดนี้ หุ่นยนต์ก็คิดได้ มนุษย์ไม่ใช่ศูนย์กลาง โลกที่หุ่นยนต์ทำงานในแบบที่มนุษย์ทำได้และเกิดประสิทธิผลยิ่งกว่า ขยายขอบเขตของชีวิตที่ไม่ใช่แค่มนุษย์แต่รวมถึงหุ่นยนต์ด้วย

หุ่นยนต์เป็นรูปสัญลักษณ์ที่เชื่อมการให้ความหมายที่เกิดจากการประกอบสร้างเรื่องราวในนวนิยาย หุ่นยนต์เป็นรูปสัญลักษณ์หนึ่งเช่นเดียวกับมนุษย์ “หลังสมัยใหม่นิยม ไม่เชื่อในเรื่องของความเป็นศูนย์กลางของมนุษย์ในฐานะองค์ประธาน ไม่เชื่อในเจตจำนงเสรีของมนุษย์ แต่มองว่าสิ่งที่เรียกว่า ‘มนุษย์’ เป็นเพียง ‘รูปสัญลักษณ์ที่ว่างเปล่า’ (an empty signifier) หรือ ‘รูปสัญลักษณ์ที่ล่องลอย’ (a floating signifier) ที่พร้อมจะเชื่อมต่อกับสิ่งต่าง ๆ ” (Chairat, 2011, p. 211) แม้เรื่องราวในนวนิยาย

ชุดนี้จะให้บทบาทกับหุ่นยนต์มากขึ้นและมีความเป็นมนุษย์มากขึ้น แต่หุ่นยนต์เองก็ยังคิดสงสัยและตั้งคำถามกับตนเองว่าการตัดสินใจมาจากการเลือกของตัวอย่างแท้จริงหรือแค่ถูกโปรแกรมไว้ บทความนี้ไม่ยืนยันว่าหุ่นยนต์มีเจตจำนงเสรี แม้หุ่นยนต์จะขัดคำสั่งได้ การผสมลักษณะที่เป็นทั้งมนุษย์และหุ่นยนต์สอดคล้องกับที่โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ (Soraj as cited in Spectrum Gender Talk 4, 2021) อธิบายว่า “ภาพของ Posthumanism ในสายตาของ Haraway ในภาพรวมก็คือ ... การกำหนดลักษณะอื่น ๆ ต่างก็ปนเปกันไปหมด ไม่อาจกำหนดว่ามีลักษณะเฉพาะที่เป็นจริงกับสิ่งนั้นสิ่งนี้อย่างเป็นภววิสัยได้” (para. 14) จากคำอธิบายข้างต้น ลักษณะที่เห็นว่าเป็นมนุษย์ก็มีในหุ่นยนต์ จึงไม่อาจกำหนดเฉพาะว่าปัจจัยที่ทำให้สรรพสิ่ง (ในที่นี้คือหุ่นยนต์) เป็นมนุษย์ได้จะถูกจำกัดอยู่ในมนุษย์เท่านั้น และดังที่ปรากฏในนวนิยายชุดนี้จำลองโลกที่มนุษย์ไม่ได้เป็นศูนย์กลางเรียกได้ว่าเป็นโลกอนาคตที่หุ่นยนต์ได้เขียนบทและใช้ชีวิตของตนมากกว่าที่เคยเป็นในทุกยุคสมัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

หุ่นยนต์ที่มีภาวะความเป็นมนุษย์ทั้งระดับเรื้อรังและระดับนามธรรมเรียกว่าเป็นหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ ที่สุดแล้วความเป็นมนุษย์ในหุ่นยนต์กลับเป็นเรื่องย้อนแย้งอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาว่าโลกแห่งอนาคตเต็มไปด้วยวิทยาการ ที่ก้าวหน้าแต่ปรัชญาแนวคิดแบบมนุษย์นิยมไม่ได้หายไป มนุษย์เองก็ไม่ได้สร้างสิ่งที่เป็นอื่นอย่างแท้จริง หุ่นยนต์ที่มีศักยภาพในการทำหน้าที่ต่าง ๆ กลับมีสถานะไม่ต่างจากมนุษย์ เช่น เสียใจ เผลอสติ คิดมาก ฯลฯ ทั้งแนวคิดหลังมนุษย์นิยมที่ปราศเลือนลักษณะความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์ เรื่องนี้อาจไม่ได้มีเพียงในนวนิยายเท่านั้น แต่อาจไม่เป็นเรื่องไกลตัวอีกต่อไปได้ด้วยการพัฒนาทางเทคโนโลยี

กรณีถกเถียงเรื่องความเป็นมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นไปได้หลายแบบ แต่จากผลการศึกษานวนิยายชุดนี้จำลองโลกที่ปัญญาประดิษฐ์มีความเป็นมนุษย์โดยปัจจัยทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ การมีความรู้สึก ความทรงจำ การคิดและตั้งคำถาม การขัดคำสั่ง และการมีจิตใจ ทำให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับหุ่นยนต์เสมือนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง กระทั่งหุ่นยนต์ด้วยกันเองก็ยังมีรูปแบบความสัมพันธ์กันเสมือนมนุษย์ แม้แต่อุปกรณ์เทคโนโลยีก็เป็นรูปแบบหนึ่งของชีวิตและความเป็นมนุษย์ ขยายพรมแดนสิ่งที่เป็นไปได้ โลกและชีวิตโอบรับความหลากหลาย วิทยาการหลายอย่างซึ่งถูกมองว่าเป็นไปไม่ได้ในอดีตก็เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน บทความนี้เสนอว่าเป็นไปได้ที่ความเป็นมนุษย์อยู่คู่กับปัญญาประดิษฐ์ด้วยเงื่อนไขทั้ง 5 ข้อและมนุษย์ก็แยกไม่ออกด้วยเพราะเหมือนมนุษย์มาก ปัญญาประดิษฐ์สามารถถูกพัฒนาไปถึงจุดนั้นได้

นวนิยายชุดนี้จำลองโลกที่หุ่นยนต์มีบทบาทหน้าที่ชัดเจนไม่ต่างจากมนุษย์ในยุคที่ผ่านมาซึ่งต้องทำหน้าที่หรือประกอบอาชีพ อีกทั้งความขัดแย้งระหว่างหุ่นยนต์กับมนุษย์ที่ถูกนำเสนอผ่านนวนิยายชุดนี้ถึงที่สุดแล้วเป็นโลกที่เปิดพื้นที่สร้างจินตนาการถึงความเป็นไปได้ในการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งอื่น นวนิยายเล่ม 3 (เล่มจบ) เปิดช่องทางให้เห็นการออกไปใช้ชีวิตคนเดียวและรอวันเวลาที่อยู่ร่วมกันระหว่างหุ่นยนต์กับหุ่นยนต์ แม้จะเป็นระดับเนื้อเรื่องในนวนิยาย แต่สามารถกระตุ้นผู้อ่านให้นึกถึงโลกที่หุ่นยนต์มีความสัมพันธ์กับแบบคู่ชีวิตหรือหากถึงขั้นสืบพันธุ์ได้จะเป็นอย่างไรต่อไป เทียบเคียงได้กับโลกนอกนวนิยายที่สิ่งมีชีวิตและบรรดาสรรพสิ่งไม่อยู่จุดเดิม แต่สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลง ขยายตัวหรือเป็นอย่างอื่นได้

เมตาฟิสิกซ์ในนวนิยายชุด *วรรณกรรมที่แท้จริงนี้* ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรือ ประพันธ์โดย ร เรือในมหาสมุทร นอกจากเมตาฟิสิกซ์ทั้งห้าแบบแล้วยังโดดเด่นที่การใส่บุคลิกเข้าไปให้ตัวละครแต่ละตัว เมตาฟิสิกซ์ที่ปรากฏในดวบทที่ศึกษาเป็นเมตาฟิสิกซ์ที่ปรากฏกับผู้อ่านภายนอกด้วย มิใช่แค่ตัวละครผู้อ่านในดวบท เพราะมีการข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในกับภายนอกดวบท เมตาฟิสิกซ์ในเรื่องนี้มีนัยเพื่อตั้งคำถามกับการเชิดชูผู้ประพันธ์ (ตัวบุคคล) แต่การยืนยันหุ่นยนต์

นักเขียน (ที่มีความเป็นมนุษย์) ความย้อนแย้งเกิดขึ้นเพราะกลับมาคำนวนอำนาจของผู้ประพันธ์ที่เป็นมนุษย์ ชวนให้คิดไปถึงแนวคิดเรื่องมรดกกรรมของผู้แต่ง โดยโรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ได้ลดความสำคัญของผู้สร้างที่เป็นมนุษย์ หากไม่ได้สนใจใครคือผู้ประพันธ์แล้วนั้นมนุษย์หรือคอมพิวเตอร์ก็ไม่จำเป็นต้องยึดถือว่าใครแต่งวรรณกรรม

ยุคอดีตซึ่งเคยเป็นโลกที่มนุษย์ให้ค่ากับวรรณกรรมที่เขียนโดยมนุษย์ แม้ในนวนิยายไม่ได้ระบุชัดว่าเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในยุคใด จนกระทั่งมีการยอมรับเปลี่ยนมาให้พื้นที่เฉพาะหุ่นยนต์นักเขียน เมื่อมองออกไปยังบริบทโลกภายนอกวรรณกรรมยังไม่มีหุ่นยนต์นักเขียนที่มีศักยภาพเทียบเท่าหุ่นยนต์ในนวนิยายและมนุษย์ยังคงทำงานเป็นนักเขียน ภาพรวมจะเห็นว่ายุคสมัยเปลี่ยน คุณค่าหรือเงื่อนไขที่ตั้งไว้เพื่อสนองคุณค่านั้นก็เปลี่ยน วรรณกรรมที่เขียนด้วยคอมพิวเตอร์ได้รับการยกย่องทั้งที่ในยุคสมัยก่อนหน้าวรรณกรรมเขียนโดยมนุษย์ก็ยังคงเป็นคุณค่าที่ได้รับการยอมรับ ความไม่คงที่ของการให้ความหมายกับวรรณกรรมท่ามกลางบริบทยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยี ความเป็นวรรณกรรมไม่อิงกับเจ้าของหรือผู้เขียนและเกิดการมองปรากฏการณ์ต่าง ๆ บนความเข้าใจแบบไม่แยกขาดตายตัวและไม่หยุดนิ่ง

ดังนั้น หากความเป็นมนุษย์ไม่จำกัดอยู่กับมนุษย์เท่านั้น จะนำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับแนวคิดที่สัมพันธ์กับชื่อนวนิยายชุดนี้ว่า วรรณกรรมที่แท้จริงนั้นต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก คำตอบต่อคำถามนี้อาจไม่จำเป็นต้องจำกัดแค่คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นจึงจะเป็นวรรณกรรมที่แท้ ชิโยะถามเจ้านายว่า “วรรณกรรมของเอไอหรือมนุษย์กันแน่ที่ดีกว่า” เขาถามกลับว่า “เธอไม่มีคำตอบของตัวเองหรือ” ผมมองหน้าคอมพิวเตอร์ (Roar-Rueanaimahasamuth, 2019, p. 227) ชิโยะสรุปชัดเจนไม่ได้ว่าอะไรดีกว่า เจ้านายของเธอก็ไม่ได้ต้องการหาคำตอบที่แท้จริงราวกับคำตอบไม่ใช่สิ่งสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การตั้งคำถามก็อาจนำมาซึ่งคำตอบ และการเขียนก็อาจนำไปสู่การตีความของผู้อ่าน เช่นเดียวกับคำตอบที่มีได้หลากหลาย วรรณกรรมที่แท้จริงนั้นต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก แล้วมนุษย์เทียมจะไม่ใช่มนุษย์หรือ ปัญหาประดิษฐ์ไม่มีจิตรู้สึกหรือ แม้นิยามการให้ความหมายจะอยู่ที่ผู้อ่าน แต่นวนิยายชุดนี้ได้วางโครงสร้างของคำตอบไว้เช่นกันว่าคำตอบไม่ใช่อยู่ที่ใครเขียน แต่สำคัญที่เบื้องหลัง ดังที่เบื้องหลังของหุ่นยนต์คือความเป็นมนุษย์ สุดท้ายวรรณกรรมก็กลับมาสถาปนาอำนาจของผู้ประพันธ์ในฐานะที่เป็นมนุษย์นั่นเอง

7. บทสรุป

เมตาฟิสิกซ์ในนวนิยายไตรภาคเรื่อง วรรณกรรมที่แท้จริงนั้น ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก ใช้เมตาฟิสิกซ์ในแบบเรื่องแต่งที่อยู่ในเรื่องแต่ง การเปิดเผยกระบวนการแต่งนิยาย การข้ามเส้นแบ่งระหว่างโลกภายในตัวบทกับโลกภายนอก การล้อเลียนขนบการแต่งนิยาย และการขัดจังหวะการดำเนินเรื่อง เมื่อกระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเผยให้เห็นการหยิบยืมตัวบทอื่น ๆ มาผสมผสานสลับเปลี่ยนเสริมเติมแต่งแทนที่ โดยยังอิงกับโครงสร้างที่คล้ายกัน นอกจากรูปร่างและผิวหน้าเทียมของหุ่นยนต์ซึ่งคล้ายมนุษย์มากแล้ว หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ตั้งแต่แรกโดย 5 ปัจจัย คือ การมีความรู้สึก ความทรงจำ การคิด และการตั้งคำถาม การขัดคำสั่ง และมีจิตใจ เหล่านี้ทำให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์เสมือนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง โดยแยกไม่ออกว่ากำลังปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์หรือหุ่นยนต์กันแน่ สภาวะพรั่นเลือนระหว่างความเป็นมนุษย์กับหุ่นยนต์ซึ่งเป็นแนวคิดนิยามหลังสมัยใหม่

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- Apinya Feungfusakul อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2018). *Attalak: Kan toptuan tritsadi lae krop naeokit* อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด [Identity. A review on theories and concepts]. Wanida kanphim.
- Arai, Noriko อารายิ, โนริโกะ. (2021). *Chalat kwa AI* ฉลาดกว่า AI [Smarter than AI] (Akira Ratanapirat, Trans.). Amarin How To.
- Chairat Charoensinolarn ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2011). *Naenam sakun kwamkit lang khongsangniyom* แนะนำสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม [Introduce the concept poststructuralism]. Sommadhi.
- Gatsunee Munchawana & Thanya Sangkapanthanon เกตสุณี มั่นขาวนา และธัญญา สังขพันธานนท์. (2020). Metafiction nai ruam rueangsan chut rueang bang rueang mor thi cha pen rueang ching mak kwa khong Chamlong Fungchonjit เมตาฟิクションในรวมเรื่องสั้นชุด เรื่องบางเรื่องเหมาะที่จะเป็นเรื่องจริงมากกว่า ของ จำลอง ฟุ้งชลจิตร [Metafiction in Short Stories: Ruang Bang Ruang Mo Tee Ja Pen Ruang Jing Mak Kwa by Chamlong Fungchonjit]. *Warasan Sinlapasat Mahawithayalai Rangsit* วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต [Journal of Liberal Arts, Rangsit University], 16(1), 127-144.
<https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jla/article/view/1589>
- Irawadee Tailangka อีรวาดี ไตลังคะ. (2003) *Sat lae sin haeng kan lao rueang* ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง [The art of narratology] (2nd ed.). Kasetsart University Press.
- Kanchat Rangsikanchong คันฉัตร รังษิกัญจน์ส่อง. (2021, June 7). *Muea AI rusuek phainai chai pen muen lan khum: Chuan-arn Klara and the Sun khong Kazuo Ishiguro* เมื่อ AI รู้สึกภายในใจเป็นหมื่นล้านคำ: ขวนอ่าน Klara and the Sun ของ Kazuo Ishiguro [When AI senses ten billion words in its heart: Inviting to read Kazuo Ishiguro's Klara and the Sun]. The Matter. Retrieved April 15, 2022, from <https://thematter.co/entertainment/klara-and-the-sun-by-kazuo-ishiguro/145294>
- Kanoksak Pongthamai, & Rungthiwa Khlibngern กนกศักดิ์ ผ่องท่าไม้ และรุ่งจิรา ขลิบเงิน. (2022). Kan samruat phruettikam kan arn light novel khong khon Thai nai patchuban korani sueksa page khui fueang rueang Light Novel การสำรวจพฤติกรรมการอ่านไลท์โนเวลของคนไทยในปัจจุบัน กรณีศึกษาเพจคุยเฟื่องเรื่อง Light Novel [Survey of light novel reading behavior of Thai people today: Case study of the LIGHT NOVEL discussion page]. *Warasan kan arn samakhom kan arn haeng prathet Thai* วารสารการอ่าน สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย [Reading Journal Thailand Reading Association], 26(1), 62-70.
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdj/article/view/260107>
- Kittipol Sarakkanon กิตติพล สรรคานนท์ (Ed.). (2008). *Warasan nangsue taidin lem 13: Arai na? Wannakam lor* วารสารหนังสือใต้ดิน เล่ม 13: อะไรนะ? วรรณกรรมล้อ [Underground Buleteen 13: What? Parody Literature]. Parppim.
- Manas Muasom มนัส เหมะสม. (2006). Rai-ngan phon kan wichai sakha thatsanasin รายงานผลการวิจัยสาขาทัศนศิลป์ [Report on research results in the field of visual arts]. In Chetana Nagavajara (Ed.), *Chak*

- sinlapa su kan wichan: Rai-ngan kan wichai* จากศิลปะสู่การวิจารณ์: รายงานการวิจัย [From art to criticism: Research report] (pp. 159-204). The Thailand Research Fund.
- Prichart Hantanasirikun ปรีชาติ หาญตนศิริสกุล. (2016, August 30). *Khwam wang nai khuen Fah Rai Dao* ความหวังในคืนฟ้าไร้ดาว [Hope in the Starless Night]. Way Magazine. Retrieved November 30, 2022, from https://waymagazine.org/event_harit
- Roar-Rueanaimahasamuth ร เรื่อ ในมหาสมุทร. (2019). *Wannakam thi thae ching na tong chai khompheutoe khian thaonan mairu roe* วรรณกรรมที่แท้จริงจะต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก [You know, the real literature had to be written by computer only]. Palo Publishing.
- Roar-Rueanaimahasamuth ร เรื่อ ในมหาสมุทร. (2020a). *Wannakam thi thae ching na tong chai khompheutoe khian thaonan mairu roe lem 2* วรรณกรรมที่แท้จริงจะต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก เล่ม 2 [You know, the real literature had to be written by computer only Volume 2]. Palo Publishing.
- Roar-Rueanaimahasamuth ร เรื่อ ในมหาสมุทร. (2020b). *Wannakam thi thae ching na tong chai khompheutoe khian thaonan mairu roe lem 3* วรรณกรรมที่แท้จริงจะต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรอก เล่ม 3 [You know, the real literature had to be written by computer only Volume 3]. Palo Publishing.
- Santipap Sharam สันติภาพ ชารัมย์. (2012). Rueangsana naitayasan cho karaket phor sor 2550-2553: kansueksa nai ngae kan lao rueang เรื่องสั้นในนิตยสารช่อการะเกด พ.ศ. 2550-2553: การศึกษาในแง่การเล่าเรื่อง [Narrative techniques of short stories in Chokaraket Magazine published between 2007 and 2010]. [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. SWU IR. <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/2404>
- Saowanit Chulawong เสาวณิต จุลวงศ์. (2014). Wong wannakam Thai nai krasae lang samai mai (chop) ววงวรรณกรรมไทยในกระแสหลังสมัยใหม่ (จบ) [Thai Literature in Postmodern Trend (End)]. *Warasan Songkhla Nakharin chabap sangkhommasat lae manutsayasat* วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ [Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia], 20(1), 3-28.
- Sethakal Phrongnuch, Apirak Thitinaruemit, Kritsakorn Intawichai, Chonmaphat Torasa & Nareenart Raksoontorn เศรษฐกาล โปร่งนุช, อภิรักษ์ ธิตินารุमित, กฤษกร อินตะวิชัย, ชนมภัทร ไตรระสะ และนารีนารถ รักสุนทร. (2021). Hunyon klueanthi phuea kansueksa lae phon kanrianru thi khat wang หุ่นยนต์เคลื่อนที่เพื่อการศึกษาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง [Educational mobile robots and expected learning outcomes]. *Engineering Transactions*, 24(2), 187-198.
- Soraj Hongladarom โสรจจ์ หงศ์ลดารมภ์. (2017, August 7). *Ruluek kap Chula: Ai mi "chit ru samnuek" mai* รู้ลึกกับจุฬา: AI มี “จิตสำนึก” ไหม [Deep knowledge with Chula: Does AI have a "Consciousness"?]. Chula. Retrieved November 25, 2022, from <https://www.chula.ac.th/cuinside/2508>
- Spectrum Gender Talk 4. (2021). *Lok anakot yuk 'posthumanism' manut, attalak bukkhon, hunyon, phet lae chariyatham* โลกอนาคตยุค 'posthumanism' มนุษย์ อัตลักษณ์บุคคล หุ่นยนต์ เพศ และ จริยธรรม [The future world of 'posthumanism' human, identity, robots, gender, and ethics]. SPECTRUM.

Wasan Panyakaew วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2021). Chak praty lang manut soo manutsayawiththaya cyborg (Cyborg anthropology) จากปรัชญาหลังมนุษย์ สู่มานุษยวิทยาไซบอร์ก (Cyborg anthropology) [From post-human philosophy to the cyborg anthropology]. *Warasan manutsayawiththaya* วารสารมานุษยวิทยา [Journal of Anthropology, Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)], 4(2), 240-251. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jasac/article/view/253371>

Waugh, P. (2001). *Metafiction: The theory and practice of self-conscious fiction*. Routledge.